

ИНТЕГРАЦИЯТА

И

Законът за интеграция на хората с увреждания

София, 2007

ИНТЕГРАЦИЯТА и Законът за интеграция на хората с увреждания

Българска, първо издание

© Капка Панайотова, автор
© Колю Тодоров, автор
© Теодор Младенов, редактор
© Център за независим живот – София, издател

София 1000
ул. „Екзарх Йосиф“ 60, ет. 1, ап. 1
тел. (02) 983 25 15, 983 31 17
e-mail: cil@cil-bg.org
www.cil-bg.org

ISBN 978-954-9918-52-6

Публикацията се реализира
с финансовата подкрепа на
Институт „Отворено общество“.

Какво налага промени в Закона за интеграция на хората с увреждания?

Още при самото му приемане беше ясно, че Законът за интеграция на хората с увреждания е по-скоро неудачен компромис между разпоредби за „интеграция“, каквато настояваха да се случи някои правозащитни организации и експертите от Европейския съюз, и механизми на „социално подпомагане“, за които настояваше правителството, подкрепено от национално представителните организации. Затова още от първи януари 2006 г. законът **не** изпълняваше основната си функция, заложената в чл. 1, а именно да „урежда обществените отношения, свързани с интеграцията на хората с увреждания“. В потвърждение на горното твърдение идва фактът, че изпълнението на закона, както и контролът по това изпълнение са възложени на Агенцията за социално подпомагане, респективно на териториалните дирекции „Социално подпомагане“. И още, че месечните добавки за социална интеграция се изчисляват на база гарантиран минимален доход, изплащат се по критерии вид и степен на уврежданията, а социалната оценка е сведена до чисто формална процедура без тежест при определяне на ресурсите за подкрепа на индивида, така че човекът с увреждане да бъде наистина приобщен. Текстовете, които се отнасят пряко до интеграцията като процес – образование, достъпност, технически помощни средства и лична помощ – са чисто декларативни, а липсата на разписани правила и процедури в Правилника за прилагане на ЗИХУ потвърждават мнението, че законът не е за интеграция на хората с увреждания, а допълнение за „инвалиди“ към Закона за социално подпомагане.

В този материал са направени коментари по всяка разпоредба на закона и предложения за промени там, където процесът на интеграция е заменен със социално подпомагане. Както анализът на закона и правилника за неговото прилагане, така и предложенията за промени в ЗИХУ са основани на принципа за **равнопоставеност на хората с увреждания чрез създаване на условия в средата и компенсирание на индивидуалния дефицит, предизвикан от увреждането** – принцип, прокламиран от ЕС, залегнал във всички негови политически документи и официално приет от ООН в Конвенцията за правата на хората с увреждания, подписана наскоро и от България. Основните акценти в предложенията са (следвайки последователността на разпоредбите в закона):

- **Агенцията за хората с увреждания**, а не Агенцията за социално подпомагане, да контролира изпълнението на закона и да санкционира при неговото неизпълнение. Превръщането на АХУ в изпълнителна агенция за спазване на закона и заложените в него механизми за интеграция на хората с увреждания е гаранция за прилагането му. Така елементът на социално подпомагане в закона ще бъде заменен с политики за социална подкрепа с цел интеграция. Разширените правомощия на АХУ да контролира изпълнението на закона, вменено на други ведомства – МОН, МРРБ, МТСП, общини и т. н. – създават шансове за по-сериозно отношение на всички отговорни институции към проблемите на уврежданятията.
- **Социалната оценка**, изработена на базата на индивидуалните потребности на хората с увреждания, да получи подобаваща тежест при определяне на компенсаторните механизми – за сметка на „всемогъщото“ решение на ТЕЛК. Само на базата на индивидуалните потребности, описани в социалната оценка, може да се компенсира индивидуалният дефицит, предизвикан от увреждането, и да се създадат пълноценни условия за интеграция на хората с увреждания.

- **Държавната субсидия** да бъде насочена само и единствено към организации **на** хора с увреждания и да се предоставя целево за граждански начинания на хора с увреждания, за информационни и застъпнически кампании – а не за услуги в общността, които се финансират по ЗСП.
- **Участието на организираните граждани с увреждания** в политическия процес да протича по признак значимост на организацията, а не по признак представителност, основана само и единствено на количествени показатели. По този начин ще бъде избегнат конфликтът на интереси – организации, финансирани от държавата, да участват в „консултации“ със същата тази държава и с тях „да се съгласуват“ нейни политически решения.

Промените в ЗИХУ трябва да бъдат съпътствани от **промени в други закони**. Например месечните добавки за деца с увреждания трябва да заемат системното си място в Закона за семейни помощи за деца; месечната добавка за инвалидност (сегашните месечни добавки за „социална интеграция“), както и облекчението за внос и покупка на лично моторно превозно средство трябва да отидат в ЗСП, където е тяхното системно място; медицинската рехабилитация трябва да бъде преместена в Закона за лечебните заведения, за да се гарантират здравните услуги за хората с увреждания. Това ще позволи на всеки закон да изпълнява функциите си за всички, включително и за хора с увреждания, и ще даде възможност на ЗИХУ да се занимава само с интеграцията на хората с увреждания.

Предложения за промени в Закона за интеграция на хората с увреждания и Правилника за прилагане на ЗИХУ

ЗИХУ ¹	ППЗИХУ ²
Чл. 1. Този закон урежда обществените отношения, свързани с интеграцията на хората с увреждания.	–
Коментар и предложения за промени	
Така започва всеки закон, за да знаят хората, засегнати от неговите разпоредби, какво да очакват от него. В конкретния случай това е обнадеждаваща декларация за намеренията на законодателя да уреди обществените отношения в една особено важна за хората с увреждания сфера, а именно тяхната интеграция.	

ЗИХУ	ППЗИХУ
Чл. 2. Този закон има за цел създаване на условия и гаранции за: 1. равнопоставеност на хората с увреждания; 2. социална интеграция на хората с увреждания и упражняване на правата им; 3. подкрепа на хората с увреждания и техните семейства; 4. интегриране на хората с увреждания в работна среда.	–
Коментар и предложения за промени	
Заявените цели на закона са изцяло в духа на международните правозащитни инструменти. Създаването на условия и гаранции би трябвало да бъде основен ангажимент на държавата и нейните институции. Какво обаче означават думите „равнопоставеност“, „социална интеграция“, „подкрепа“ и „интегриране“? При липсата на дефиниции в закона – какъвто е случаят – те могат да бъдат своеволно тълкувани и така всяка политическа мярка да бъде обоснована като целесъобразна и законосъобразна. Закономерностите на социалното развитие и световният опит са доказали, че в сферата на уврежданията, както и по отношение на други маргинализирани групи равнопоставеност и социална интеграция се постигат само чрез прилагането на съвкупност от мерки, насочени едновременно и към индивида, и към обкръжаващата го среда. Иначе казано, с индивидуални помощи за инвалидност, но без интервенции за промяна на средата нито хората стават равнопоставени, нито се случва социалната им интеграция. Основните фактори за равнопоставеност на хората с увреждания са свързани с достъпа им до различните обществени системи – образование, здравеопазване, транспорт, комуникации, пазар на труда, култура, спорт и т. н. Институциите, фирмите и доставчиците на услуги трябва да осигурят достъпна физическа среда и подходящо обслужване на хората с увреждания в общо пространство, заедно с останалите клиенти. Индивидуалната подкрепа се изразява в осигуряване на технически мощни средства и лична помощ, които да компенсират засегнатите от увреждането функции, за да може човекът да ползва услугите и системите наравно с останалите граждани.	

¹ Закон за интеграция на хората с увреждания, в сила от 01.01.2005 г., обн. ДВ, бр. 81 от 17 септември 2004 г., изм. ДВ, бр. 28 от 1 април 2005 г., изм. ДВ, бр. 88 от 4 ноември 2005 г., изм. ДВ, бр. 94 от 25 ноември 2005 г., изм. ДВ, бр. 103 от 23 декември 2005 г., изм. ДВ, бр. 105 от 29 декември 2005 г., изм. ДВ, бр. 18 от 28 февруари 2006 г., изм. ДВ, бр. 30 от 11 април 2006 г., изм. ДВ, бр. 33 от 21 април 2006 г., изм. ДВ, бр. 37 от 5 май 2006 г., изм. ДВ, бр. 63 от 4 август 2006 г., изм. ДВ, бр. 95 от 24 ноември 2006 г., изм. ДВ, бр. 97 от 1 декември 2006 г., изм. ДВ, бр. 108 от 29 декември 2006 г., изм. ДВ, бр. 31 от 13 април 2007 г., изм. ДВ, бр. 46 от 12 юни 2007 г.

² Правилник за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания, приет с ПМС № 343 от 17 декември 2004 г., в сила от 01.01.2005 г., обн. ДВ, бр. 115 от 30 декември 2004 г., изм. ДВ, бр. 31 от 8 април 2005 г., изм. ДВ, бр. 63 от 2 август 2005 г., изм. ДВ, бр. 78 от 30 септември 2005 г., изм. ДВ, бр. 54 от 4 юли 2006 г., изм. ДВ, бр. 58 от 18 юли 2006 г., изм. ДВ, бр. 1 от 5 януари 2007 г., изм. ДВ, бр. 64 от 7 август 2007 г.

ЗИХУ	ППЗИХУ
Чл. 3. Не се допуска пряка или непряка дискриминация по отношение на хората с увреждания.	–
Коментар и предложения за промени	
Тази формулировка е голямо постижение за закона, но поради липсата на санкции в ЗИХУ тя може да се прилага ефективно само посредством Закона за защита от дискриминация.	

ЗИХУ	ППЗИХУ
Чл. 4. Интеграцията на хората с увреждания се осъществява чрез: 1. медицинска и социална рехабилитация; 2. образование и професионално обучение; 3. трудова заетост; 4. достъпна жизнена и архитектурна среда; 5. социални услуги; 6. социално-икономическа защита; 7. достъпна информация.	–
Коментар и предложения за промени	
Разпоредбите на този член говорят за едно съвременно и широко разбиране на понятието „интеграция“. Но те продължават да са твърде общи. Липсата на конкретизация в правилника за прилагане на закона показва, че това намерение е декларативно и не е изпълнено със съдържание. Не става ясно какво се очаква от всеки инструмент за интеграция на хората с увреждания и как трябва да работи той. Спорно остава и мястото на социално-икономическата защита и медицинската рехабилитация – доколко те са елемент от социалното подпомагане и лечебната дейност и доколко са фактори за интеграция. Ангажиментът на държавата към всички нейни граждани по отношение на социалното им добруване е безспорен, но той е уреден в ЗСП и правилника за неговото прилагане. Именно там са предвидени специални (преференциални) условия за хора с решения на ТЕЛК, за които „са изчерпани всички възможности за самоиздръжка и помощ от задължените по закон да ги издържат лица“ (чл. 11, ал. 2). Същото се отнася и до медицинската рехабилитация, която е уредена в Закона за лечебните заведения и Закона за здравното осигуряване.	

БЕЛЕЖКИ:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 5. (1) Министерският съвет определя държавната политика за интеграция на хората с увреждания.</p> <p>(2) Държавната политика за интеграция на хората с увреждания се провежда от Министерския съвет, министъра на труда и социалната политика, областните управители, органите на местното самоуправление в сътрудничество с национално представителните организации на и за хората с увреждания, национално представителните организации на работодателите и национално представителните организации на работниците и служителите съобразно приетата държавна стратегия за равни възможности на хората с увреждания.</p> <p>(3) Държавните органи и органите на местното самоуправление съобразно своите правомощия приемат нормативни актове, стратегии, програми, стандарти и други документи, свързани с интеграцията на хората с увреждания.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Едва ли в държавата има друг орган освен Министерския съвет, който да определя държавната политика, но никога не вреди да се преповтори една истина. Проблемът възниква в алинеи 2 и 3, които народът би определил като „много баби – хилаво дете“. И още нещо – какво е оперативното съдържание на думата „провежда“ – взема решения, изпълнява решения, отговаря за действие или бездействие...? Текстът е твърде неясен, за да знаят хората с увреждания към кого да се обръщат, когато дадена политика липсва или не е интеграционна. Ако в закона фигурира такава обща постановка, то тя би следвало да се конкретизира в правилника за неговото прилагане. Но, волно или неволно, изпълнителната власт е пропуснала да стори това по отношение отговорностите на всички изброени в закона органи и институции.</p> <p>Практиката в различните европейски страни е различна – някои настояват, че силно централизираните и концентрирани решения гарантират еднакво третиране на хората с увреждания в цялата страна, което не се постига при децентрализираните схеми и предоставянето на самостоятелност на местните власти. Обратното мнение отстоява тезата, че местните власти най-добре познават проблемите на хората и затова те трябва да вземат решенията. За да се направи обоснован избор, е необходим обществен дебат. Само така ще се създадат необходимите предпоставки за изпълнение на чл. 1 от ЗИХУ.</p> <p>Друг важен момент се съдържа в ал. 2 и по-специално във формулировката „...органите на местното самоуправление в сътрудничество с национално представителните организации на и за хората с увреждания... “. Организацията за хора с увреждания са доставчици на услуги и участието им в „провеждането“ на политика за интеграция поражда конфликт на интереси, защото ролята им е да обслужват хората с увреждания срещу заплащане от държавата. Организацията на хора с увреждания са онези, които имат интерес да защитават човешките права на своите членове и/или поддръжници. На териториите на общините има и други организации на хора с увреждания, които не са национално представителни, но работят активно в тази сфера и познават отблизо местните проблеми, свързани с интеграцията. Именно тяхното участие в провеждането на интеграционна политика съвместно с местната власт би донесло най-голяма полза за самите хора с увреждания.</p> <p>Следователно ал. 2 би трябвало да се промени така:</p> <p>Държавната политика за интеграция на хората с увреждания се провежда от Министерския съвет, министъра на труда и социалната политика, областните управители, органите на местното самоуправление в сътрудничество с представители на организации на хората с увреждания, работещи на територията на съответната община, национално представителните организации на работодателите и национално представителните организации на работниците и служителите съобразно приетата държавна стратегия за равни възможности на хората с увреждания.</p>	

БЕЛЕЖКИ:

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 6. (1) За осъществяване на сътрудничество при разработване и провеждане на политиката в областта на интеграцията на хората с увреждания към Министерския съвет се създава Национален съвет за интеграция на хората с увреждания.</p> <p>(2) Националният съвет за интеграция на хората с увреждания е консултативен орган, в който участват представители на: държавата, определени от Министерския съвет, национално представителните организации на хората с увреждания, национално представителните организации за хората с увреждания, национално представителните организации на работниците и служителите, национално представителните организации на работодателите и Националното сдружение на общините в Република България.</p> <p>(3) Нормативните актове за хората с увреждания се приемат след предварително становище на Националния съвет за интеграция на хората с увреждания.</p> <p>(4) Министерският съвет приема Правилник за устройството и дейността на Националния съвет за интеграция на хората с увреждания и определя критериите за представителност на организациите на хора с увреждания и на организациите за хора с увреждания.</p>	<p>–</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>На първи прочит този текст създава впечатление за върховно постижение на демокрацията – народът редом с държавните институции, тържество на гражданското участие! Какво обаче показва по-задълбоченият му анализ? Първо, истински, първично заинтересованите от държавната политика хора с увреждания са представени чрез своите организации само с една шеста от общото „представителство“ в Националния съвет. Организациите за хора с увреждания, които са доставчици на услуги, тоест социални търговци, имат равно представителство с това на клиентите си, тоест на хората с увреждания. Както вече подчертахме обаче, тяхната роля е да обслужват клиентите най-често срещу заплащане от държавата в рамките на определени политически решения и търговски схеми. Конфликтът на интереси е повече от очевиден – решения, които облагодетелстват единствено доставчиците на услуги (организациите за хора с увреждания) трудно могат да бъдат свалени от политическия дневен ред, като се имат предвид и далеч по-големите възможности на тези организации за лобиране във властта. Синдикатите и работодателите имат по една шеста от местата, макар и да нямат пряк интерес от политиките в сферата на уврежданията – техният интерес е по-скоро корпоративен (особено на работодателите). Освен представителите на държавата и организациите на хора с увреждания, Националното сдружение на общините е единственият политически участник в тази разнородна компания, защото местната власт, макар и с правомощия да взема независими политически решения в рамките на общината, трябва да спазва политическата насока на националната държава. При такава конфигурация на Националния съвет интересът на хората с увреждания е представен миноритарно – надделяват всички други интереси, в които инвалидността може да се използва инструментално, тоест партийно и/или корпоративно. Практиката изобилства с доказателства на тази теза.</p> <p>Анализът на ал. 3 показва и определен дефицит на гражданско участие, заложен в самите текстове на закона. Буквалният прочит на тази разпоредба може да доведе до погрешното разбиране, че само ЗИХУ, правилникът за неговото прилагане и още няколко наредби на МТСП са предмет на обсъждане в Националния съвет. При добра воля, но не задължително, може да бъде обсъден и Законът за народното здраве, но например Законът за народната просвета съвсем не е „нормативен акт за хората с увреждания“. Нищо, че образованието на хората с увреждания е ключов фактор за тяхната успешна интеграция.</p> <p>Истинското гражданско участие в интерес на хората с увреждания може да се постигне чрез следната промяна в текстовете на алинеи 2 и 3, съобразявайки ги с Конвенцията за правата на хората с увреждания (чл. 4, т. 3):</p> <p>(2) Националният съвет за интеграция на хората с увреждания е консултативен орган, в който участват представители на: държавата, определени от Министерския съвет, организации на хората с увреждания, в това число и родителските организации като представители на непълнолетните деца с увреждания до навършване на тяхното пълнолетие, и представител на Националното сдружение на общините.</p> <p>(3) Всички нормативни актове, които засягат правата и интересите на хората с увреждания, се приемат след предварително становище на Националния съвет за интеграция на хората с увреждания.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 7. (1) За изпълнение на държавната политика за интеграция на хората с увреждания се създава Агенция за хората с увреждания.</p> <p>(2) Агенцията е юридическо лице на бюджетна издръжка – второстепенен разпоредител с бюджетни кредити, със седалище София и има статут на изпълнителна агенция към министъра на труда и социалната политика.</p> <p>(3) Агенцията за хората с увреждания се представлява и ръководи от изпълнителен директор</p> <p>(4) Дейността, структурата и числеността на персонала на Агенцията за хората с увреждания се определят с устройствен правилник, приет от Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Това е текст, който поражда надежди, че законодателят има състоятелна идея за институционалната рамка по изпълнение на закона. Статутът на „изпълнителна агенция към министъра на труда и социалната политика“ предполага отговорности за прилагане на законодателните разпоредби. Същевременно обаче традиционното схващане за уврежданията и техните носители, „инвалидите“, оставя изпълнението на ключови интеграционни елементи от ЗИХУ на Агенцията за социално подпомагане. Така спецификата на уврежданията и интеграционните политики в тази сфера си остават в общия знаменател на бедността и безработицата, на жизнения стандарт и индустриалните отношения. Причините – различни не само за различните уязвими групи, но и за всеки индивид – се скриват зад политическите аргументи на растящите доходи (независимо от какво) и намаляващата безработица. Шансовете на достъпността на средата, на приобщаващото образование, на съвременните технически помощни средства и на личната помощ за независим живот съвсем намаляват, а реализирането им е оставено на случайността или на гражданския хъс сред активните хора с увреждания.</p>	
<p>Но дори и при тези обстоятелства една промяна в ЗИХУ може да направи Агенцията за хората с увреждания (АХУ) по-действен орган за изпълнение на политиката в сферата на уврежданията. Изграждането на нейни структури в страната би могло да съдейства за налагане на интеграционния подход към уврежданията, без да се накърняват интересите на хората от социално подпомагане. Идеалният вариант на решение изисква изменения и допълнения на чл. 7, при които неговата алинея 3 се променя така:</p>	
<p>(3) Агенцията за хората с увреждания се представлява и ръководи от изпълнителен директор. Създават се регионални дирекции за интеграция на хората с увреждания в областните административни центрове с изнесени работни места в общинските центрове, които са териториалните поделения на Агенцията за хората с увреждания.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 8. Агенцията за хората с увреждания осъществява изпълнението на държавната политика за интеграция на хората с увреждания, като:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. (изм. – ДВ, бр. 46 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) регистрира лица, които осъществяват дейности по предоставяне на помощни средства, приспособления и съоръжения за хората с увреждания и медицински изделия, посочени в списъците по чл. 35а, ал. 1, и контролира спазването на утвърдените критерии за предоставянето им; 2. води регистър на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания; 3. участва и дава задължително становище при изготвянето на проекти на нормативни актове, свързани с хората с увреждания; 4. разработва програми и финансира проекти за стимулиране на стопанската инициатива на хората с увреждания и стопанската инициатива в интерес на хората с увреждания; 5. извършва и други дейности, определени с акт на Министерския съвет. 	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Приносът на АХУ, описан в горните разпоредби, е съществен, но не и решаващ! Ако в „други дейности, определени с акт на Министерски съвет“ от т. 5 се включи „контрол върху всички органи по изпълнение на този закон“, то и съществуването на Агенцията може да стане по-убедително. Идеалният вариант обаче би бил да се добавят нови точки със следния текст:</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 6. упражнява наблюдение и контрол върху изпълнението на закона от всички задължени по него държавни институции, агенции, общини, физически и юридически лица; 7. налага санкции за неизпълнение на закона от страна на всички задължени по него държавни институции, агенции, общини, физически и юридически лица. 	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 9. (1) Агенцията за хората с увреждания създава и поддържа информационна база данни за хората с трайни увреждания.</p> <p>(2) Данните по ал. 1 служат за проследяване на броя и за анализ на социално-икономическия статус на хората с увреждания за планиране на дейности, свързани със задоволяване на потребностите от образование, медицинска и социална рехабилитация.</p> <p>(3) Националната експертна лекарска комисия, териториалните експертни лекарски комисии, Националният осигурителен институт, Националният статистически институт, Националният център за здравна информация, Държавната агенция за закрила на детето и други органи, работещи в областта на хората с увреждания, предоставят необходимата информация за създаване и поддържане на базата данни по ал. 1.</p> <p>(4) Информацията в базата данни се въвежда служебно и се използва за целите по ал. 2.</p> <p>(5) Достъпът до базата данни може да бъде отказан в случаите, когато се иска информация, представляваща лични данни, ако физическото лице, до което се отнася, не е съгласно с разкриването ѝ по силата на Закона за защита на личните данни.</p> <p>(6) Редът за воденето и поддържането на базата данни по ал. 1 се определя в правилника за прилагане на закона.</p>	<p>Чл. 1. (1) Агенцията за хората с увреждания създава, води и поддържа информационна база данни по чл. 9 от Закона за интеграция на хората с увреждания.</p> <p>(2) Данните по ал. 1 се използват за проследяване на броя и за анализ на социално-икономическия статус на хората с увреждания, за планиране на дейности и мерки, свързани със задоволяване на потребности от образование, медицинска и социална рехабилитация и интеграция.</p> <p>(3) За водене и поддържане на информационната база данни Агенцията за хората с увреждания събира два пъти годишно информация за:</p> <ol style="list-style-type: none"> освидетелстваните лица с трайни увреждания от Националния център за здравна информация, Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК) и териториалните експертни лекарски комисии (ТЕЛК); лицата с трайни увреждания, получаващи обезщетения, помощи и пенсии за инвалидност от Националния осигурителен институт; социално-икономическия статус на лицата с трайни увреждания от Националния статистически институт; децата с трайно намалена възможност за социална адаптация от Държавната агенция за закрила на детето. <p>(4) Информацията по ал. 3 се предоставя от задължените органи и институции в 30-дневен срок от поискването ѝ от Агенцията за хората с увреждания.</p> <p>(5) (Нова – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Регионалните дирекции за социално подпомагане изпращат всяко тримесечие социалните оценки по чл. 13, ал. 1 от Закона за интеграция на хората с увреждания на електронен носител в Агенцията за хората с увреждания за включване в информационната база данни.</p> <p>(6) (Предишна ал. 5 – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания определя със заповед длъжностните лица, които водят и съхраняват информационната база данни.</p> <p>(7) (Предишна ал. 6 – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Базата данни се поддържа на електронен носител.</p> <p>(8) (Предишна ал. 7 – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Всяка промяна на данните подлежи на вписване и допуснатите явни фактически грешки се поправят служебно.</p> <p>(9) (Предишна ал. 8 – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Отбелязването и заличаването на данните се извършват по начин, който не засяга целостта на информацията за вписаните вече обстоятелства.</p> <p>(10) (Предишна ал. 9, изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) В случаите по ал. 8 и 9 длъжностното лице, поддържащо базата данни, посочва основанията и датата на извършеното действие.</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Смисълът от създаването на подобна база данни не е особено ясен, още повече, че съдържанието ѝ ще се компилира от налични данни в други държавни институции и тя няма да бъде независим източник на информация. Това я прави твърде разточително начинание без видими ползи. Ако целта е разкриване на допълнителни работни места, то тя може да бъде постигната по по-смислен начин. Все пак, ако политическото решение за създаване на такава база данни е твърдо и категорично, то тя трябва да съдържа информация за всички потребности на хората с увреждания, които съвсем не се изчерпват с образование и рехабилитация. Тези потребности трябва да са описани в социалната оценка и АХУ трябва да използва тази информация за планиране на дейностите по изпълнение на закона.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
Чл. 10. Оценяването на увреждането се извършва чрез медицинска експертиза и социална оценка.	–
Коментар и предложения за промени	
<p>Този най-важен фактор за политиките в сферата на уврежданията се третира лаконично, с очакване конкретиката да бъде дадена по-нататък. Затова и буди недоумение липсата на разпоредби в правилника за прилагане на закона. Щом не са разписани в закона, целите на медицинската и социалната оценка, както и предназначението на двата документа би следвало да се уточнят в правилника. Медицинската експертиза би трябвало да има значение за здравноосигурителния статус на човека, докато социалната оценка – за достъпа му до компенсаторни механизми, осигурени от държавата. Оценяването на увреждането трябва да се прави чрез социалната оценка, а медицинската експертиза да се използва като един от ресурсите за нейното съставяне.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
Чл. 11. Медицинската експертиза се извършва при условията и по реда на медицинската експертиза на работоспособността.	–
Коментар и предложения за промени	
<p>Тук вече започва да прозира архаизмът на подхода, според който инвалидността е функция от възможностите на човека да работи. Убеждението, че „медицинската експертиза на работоспособността“ е алфата и омегата в оценката на уврежданията, е безнадежно остаряло. Това е така, защото докато в миналото производителният труд е бил преобладаващо физически, в днешно време технологиите коренно са променили характера на труда и ценностите в обществото. Различно е и търсенето на пазара на труда – човек с увреждане може да бъде толкова производителен, колкото и колегата му без увреждане, стига да е образован, да може да общува, да бъде изпълнителен и дисциплиниран на работното си място. Освен това вече е официално прието (виж Международната класификация на функционирането, уврежданията и здравето на СЗО), че потребностите на хората с увреждания не може да се определят само въз основа на медицинската експертиза.</p> <p>Днес инвалидността е функция от възможностите на човека да участва – в училище, на работното място, в живота на общността. Медицинската експертиза е само един от многото компоненти при оценката на инвалидността, която по същество представлява оценка на функционалността и на средата, в която е поставен човекът. В наши дни е парадоксално всички права и придобивки за хората с увреждания да бъдат поставени в зависимост от едно решение на ТЕЛК. Нещо повече, медицинската експертиза може да се прави от болничното заведение, което лекува човека, вместо от някаква нарочна и всесилна комисия. Още по-обезпокоителен е фактът, че определението за „човек с увреждане“ и „човек с трайно увреждане“ е пряко обвързано с експертизата, тоест увреждането се третира единствено през призмата на медицинския модел.</p>	

БЕЛЕЖКИ:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 12. (1) Социалната оценка се извършва въз основа на медицинската експертиза и установява:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. потребностите от рехабилитация; 2. възможностите за професионална реализация; 3. възможностите за социална интеграция. <p>(2) Социалната оценка се извършва по искане на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. лицето с увреждане; 2. родителя (осиновителя), настойника или попечителя на лице с увреждане; 3. семейството на роднини, близки или приемното семейство, при което е настанено дете с увреждане по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето. <p>(3) Въз основа на социалната оценка може да се изготви индивидуален план за социална интеграция.</p>	<p style="text-align: center;">–</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Нелепо е социалната оценка да се извършва „въз основа на медицинската експертиза“, защото това е най-сигурният начин тя да бъде обезсмислена. Проучванията на Световната здравна организация показват, че по диагнозите (каквото е решението на ТЕЛК) не е възможно да се предвидят нуждите от услуги, потребностите и последствията за човешкото функциониране. Заключениета на социалната оценка на човека с увреждане трябва да определят функционалността на тялото, сетивата и ума и необходимостта от компенсиращи мерки, които да направят човека с увреждане равнопоставен в обществото – технически помощни средства, лична помощ и достъпна среда в дома, на работното място, в квартала, в институциите. Те не бива да зависят от медицинската експертиза, защото целите им би трябвало да са коренно различни.</p> <p>Формулировките в ал. 1, т. 1 – 3 обхващат почти изцяло елементите на една социална оценка, но липсата на текстове в правилника за прилагане на закона показва, че социалната оценка не се разглежда сериозно от изпълнителната власт. Този факт говори и за пълно неразбиране по същество на предназначението ѝ. Доказателство за подобно твърдение е и пожелателният текст на ал. 3 относно индивидуалния план за интеграция. Именно този план, а не решението на ТЕЛК трябва да има качеството на индивидуален административен акт и да осигурява достъп до конкретни придобивки, тоест ресурси, които да помагат на човека с увреждане да се интегрира, като компенсират дефицита, породен от инвалидността.</p> <p>За да се наложи социалният подход към уврежданията, разпоредбите на чл. 12 следва да бъдат променени. Ал. 1 трябва да се редактира по следния начин:</p> <p>(1) Социалната оценка се извършва въз основа на методика, утвърдена от министъра на труда и социалната политика по предложение на изпълнителния директор на Агенцията за хората с увреждания, и установява възможностите за обучение, професионална реализация и социална интеграция.</p> <p>Ал. 3 също трябва да се промени:</p> <p>(3) Социалната оценка е индивидуален административен акт, който дава основание на лицата с увреждания да получат целеви ресурс за социална интеграция.</p> <p>Към чл. 12 трябва да се добавят и три нови алинеи:</p> <p>(4) Социалната оценка се изготвя и утвърждава от комисия към териториалните структури на АХУ, назначена със заповед на директора на съответното териториално поделение, с участие на лицето с увреждане.</p> <p>(5) Социалната оценка по ал. 4 може да се обжалва чрез директора на АХУ и пред съответния административен съд по реда на Закона за административното производство.</p> <p>(6) Въз основа на социалната оценка се изготвя индивидуален план за социална интеграция от АХУ с участието на лицето с увреждане.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 13. (1) Социалната оценка включва:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. оценка на обстоятелствата по чл. 12, ал. 1; 2. препоръки за необходимите мерки за социално включване; 3. мотивирано предложение за отпускане на месечна добавка за социална интеграция по чл. 42, ако се установи, че е необходимо отпускането ѝ. <p>(2) Социалната оценка по ал. 1 се извършва от консултативни комисии към дирекциите „Социално подпомагане“ на Агенцията за социално подпомагане.</p> <p>(3) Поименният състав на комисиите по ал. 2 се утвърждава със заповед на директора на дирекция „Социално подпомагане“ и включва:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. експерти от дирекцията „Социално подпомагане“ на Агенцията за социално подпомагане, определени от директора на дирекция „Социално подпомагане“; 2. представители на общината, определени от съответния кмет; 3. експерт от дирекцията „Бюро по труда“, определен от директора на дирекция „Бюро по труда“ на Агенцията по заетостта. <p>(4) При необходимост се включват и други специалисти.</p> <p>(5) Дейността, правилата за работата на комисиите по ал. 2 и срокът на действие на социалната оценка се определят в правилника за прилагане на закона.</p>	<p>Чл. 7. (1) Консултативната комисия по чл. 13, ал. 2 от Закона за интеграция на хората с увреждания е постоянно действаща и се състои от председател, секретар и най-малко трима членове.</p> <p>(2) Председателят и секретарят на комисията се определят от директора на дирекция „Социално подпомагане“ със заповедта по чл. 13, ал. 3 от Закона за интеграция на хората с увреждания.</p> <p>(3) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) При необходимост към дирекция „Социално подпомагане“ може да се създават повече от една консултативна комисия.</p> <p>Чл. 8. (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) (1) Заседанията на комисията по чл. 7, ал. 1 се свикват най-малко веднъж месечно от председателя на комисията и са редовни, ако на тях присъстват не по-малко от 2/3 от състава на комисията.</p> <p>(2) При системно отсъствие на член от заседанията на комисията директорът на дирекция „Социално подпомагане“ може да го замени или да поиска от съответния орган по чл. 13, ал. 3, т. 2 и 3 от Закона за интеграция на хората с увреждания да определи друго лице за член на комисията.</p> <p>(3) Всяко заседание се провежда съгласно утвърден от председателя дневен ред, който се изпраща заедно с необходимите материали до членовете на комисията не по-късно от 3 дни преди заседанието.</p> <p>(4) По решение на всички присъстващи на заседанието лица от състава на комисията дневният ред може да бъде допълван или изменен при необходимост.</p> <p>(5) По предложение на председателя или на членове от състава на комисията за участие в заседанията ѝ могат да бъдат поканени и други лица в качеството им на експерти и/или представители на неправителствени организации.</p> <p>(6) Всяко лице с трайно увреждане и/или негов упълномощен представител има право да присъства на заседанието, на което се извършва неговата социална оценка.</p> <p>Чл. 9. Секретарят на комисията:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. подготвя проект на дневен ред за заседанията на комисията и го представя на председателя за утвърждаване; 2. (изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) изпраща дневния ред заедно с необходимите материали до членовете на комисията не по-късно от 3 дни преди заседанието; 3. води протокол за всяко заседание на комисията; 4. осигурява при необходимост на членовете на комисията допълнителни материали за подпомагане на дейността ѝ; 5. (нова – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Уведомява лицата с трайни увреждания не по-късно от 3 дни преди датата на провеждане на заседанието, на което ще се разглеждат техните молби.
Коментар и предложения за промени	
<p>Текстът на чл. 13, ал. 1, т. 3 от ЗИХУ показва, че единствената оперативна функция на социалната оценка е да предложи „отпускане на месечна добавка за социална интеграция“. Като се вземе предвид, че по подзаконови нормативни актове нейният размер е обвързан с процент (15 – 20) от гарантирания минимален доход (55 лв. за 2007 г.), то цялото усилие за индивидуална оценка на функционалността на човека се разкрива като лишено от смисъл. Тази констатация се потвърждава и от текстовете в ППЗИХУ, които наблягат върху състава на консултативните комисии към дирекция „Социално подпомагане“ и процедурите на работа, които би следвало да се уредят с нарочен правилник за работата на тези комисии. От закона хората трябва да разберат функцията на социалната оценка, а в правилника за неговото прилагане да намерят методиката за нейното изработване и използване.</p>	

След дълги години на работа и консултации с различни експерти и заинтересовани страни Световната здравна организация е изготвила специална методика, наречена „Международна класификация на функционирането, уврежданията и здравето“, която извежда на първо място **възможностите за участие** на индивида. Нейното приложение изисква специално подготвени хора (социални работници, терапевти, специалисти по технически помощни средства и достъпна архитектурна среда), които възприемат увреждането като трайно състояние, изискващо компенсаторни механизми и адаптирана среда, а не като заболяване на организма, нуждаещо се единствено от лечение и социални помощи. Тази теория може да стане практика, ако социалната оценка по ал. 1 се осъществява от консултативни комисии към териториалните структури на Агенцията за хората с увреждания.

ЗИХУ	ППЗИХУ
–	<p>Чл. 11. (1) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Лицата по чл. 12, ал. 2 от Закона за интеграция на хората с увреждания подават молба-декларация за извършване на социална оценка до директора на дирекция „Социално подпомагане“ по постоянен адрес съгласно приложение № 1.</p> <p>(2) (Изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) В срок 30 дни от подаването на молба-декларацията социален работник от дирекция „Социално подпомагане“ изготвя социален доклад съгласно приложение № 2.</p> <p>(3) (Изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Социалният доклад по ал. 2 се изготвя от социален работник от отдел „Закрила на детето“ в дирекция „Социално подпомагане“ при подадена молба-декларация за извършване на социална оценка на дете с увреждане.</p> <p>(4) (Изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Социалните работници по ал. 2 и 3 извършват посещение на лицето с увреждане, за което е подадена молба-декларация за извършване на социална оценка, с цел установяване на обстоятелства от социален, семеен, битов и здравен характер, свързани с възможността за интеграция на лицето.</p>

Коментар и предложения за промени

Практиката показва, че процесът протича формално, без индивидуален подход към всеки клиент с увреждане. Нещо повече, с изненада се приема появата на човека пред консултативната комисия, която обикновено твърди, че той или тя не е необходимо да се явява пред нея. Ако някъде има изключения, те просто потвърждават правилото. Подобна ситуация е предвидима и закономерна, защото социалната оценка служи само за определяне на месечната добавка за социална интеграция, която ще разгледаме по нататък.

Ако социалната оценка се превърне в основание за отпускане на средства за асистент, за технически помощни средства, за адаптиране на дома и за транспорт съобразно социалния статус на човека (възраст, образование, занятие и т. н.) и неговата функционалност, то и отношението на всички участници в процеса би се променило. Само при подобни обстоятелства децата с увреждания и хората с увреждания в активна възраст ще могат да получават ресурс за интеграция, а хората с увреждания в пенсионна възраст – средствата, необходими им да живеят достойно старините си. От 5 януари 2007 г. е въведен нов формуляр на социалния доклад, който съдържа повече елементи на човешкото функциониране. Той обаче не дава основание да се очаква системна промяна за хората с увреждания, тъй като достъпът до ресурсите за интеграция продължава да не зависи от социалната оценка, а от решението на ТЕЛК за намалена работоспособност. Така активните хора с увреждания не могат да се реализират, а възрастните хора със здравословни проблеми поради възрастта си получават добавки към мизерните пенсии, които не ги правят по-богати и не съхраняват достойнството им, но консумират публичен ресурс. Това се нарича популизъм на високи обороти.

БЕЛЕЖКИ:

.....

.....

.....

ЗИХУ	ППЗИХУ
–	<p>Чл. 12. (1) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Председателят на комисията представя пред членовете ѝ включените за разглеждане в дневния ред молби-декларации и изготвените към тях социални доклади.</p> <p>(2) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Комисията установява:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. потребностите от рехабилитация на лицето с увреждане; 2. възможностите за трудова дейност и професионална реализация на лицето с увреждане; 3. възможностите за квалификация и преквалификация на лицето с увреждане; 4. обстоятелствата от социален, здравен, семеен и битов характер, отнасящи се до възможността за интеграция на лицето с увреждане. <p>Чл. 13. (1) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., доп. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) По всяка постъпила молба-декларация в срок до края на месеца, следващ месеца на подаването, се изготвя социална оценка съгласно приложение № 3, която се подписва от всички присъстващи членове на комисията.</p> <p>(2) Социалната оценка съдържа индивидуален план с препоръки към лицето за:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. интегрирано обучение или обучение в специално училище; 2. трудова заетост в интегрирана среда или в специализирани предприятия и кооперации; 3. обучение в център за квалификация или преквалификация; 4. ползване на подходящ вид социални услуги; 5. други възможности за интеграция. <p>(3) (Нова – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) При изготвянето на социалната оценка се вземат предвид препоръките и оценките на екипите за комплексно педагогическо оценяване и интегрирано обучение на децата с увреждания по чл. 16, ал. 1 от Закона за интеграция на хората с увреждания.</p> <p>(4) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., предишна ал. 3 – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Комисията може да прави предложение до директора на дирекция „Социално подпомагане“ за отпускане на месечна добавка по чл. 42, ал. 2 от Закона за интеграция на хората с увреждания според вида и степента на увреждане и индивидуалните потребности за интеграция на лицето с увреждане.</p> <p>(5) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Социалната оценка се изготвя в 3 екземпляра – за консултативната комисия по чл. 13, ал. 2 от Закона за интеграция на хората с увреждания, за лицето, подало молба-декларацията, и за дирекция „Социално подпомагане“.</p> <p>(6) Социалната оценка се връчва на лицето в 14-дневен срок от изготвянето.</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Всяка процедура по разглеждане на молбите за социална оценка може да бъде приветствана или критикувана, докато социалната оценка като документ не получи по-висок административен ранг и не започне да осигурява достъп до ресурси. От съществено значение е правомощията по изработването и разглеждането на оценките да преминат от дирекциите „Социално подпомагане“ към териториалните структури на Агенцията за хората с увреждания.</p>	

БЕЛЕЖКИ:

.....

.....

.....

.....

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 14. (1) Министерският съвет приема програми за профилактика, в които определя приоритетните цели, мерките и средствата за предотвратяване на увреждането.</p> <p>(2) Министерският съвет по предложение на Министерството на здравеопазването приема програма за ранна диагностика и профилактика на генетичните заболявания.</p> <p>(3) Органите на местното самоуправление, национално представителните организации на хората с увреждания, национално представителните организации за хората с увреждания, национално представителните организации на работодателите и национално представителните организации на работниците и служителите съдействат за предотвратяване на уврежданията чрез:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. здравна и екологична просвета за ограничаване на рисковите фактори, свързани с начина на живот и с околната среда; 2. здравна профилактика; 3. осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд. 	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Общият характер на тази разпоредба от закона и липсата на конкретизирани текстове в правилника говорят за политическа коректност на израза, но не и за политическа решителност по отношение профилактиката на уврежданията. Поне към момента няма информация за целеви профилактични програми в сферата на уврежданията.</p> <p>Ал. 2 на чл. 14 буди известно недоумение с извеждането на генетичните заболявания като експлицитен приоритет чрез ранната им диагностика и профилактика. Същевременно обаче съществуват редица негенетични – пренатални и придобити състояния, които предизвикват увреждания при децата или водят до ограничена функционалност на организма. Да не говорим за травматичните събития – пътнотранспортни произшествия, аварии и прочее, които често водят до трайни увреждания. Профилактиката им е не по-малко важна от тази на генетичните заболявания.</p> <p>Липсата на конкретни ангажименти за различните органи по ал. 3 лишава от възможности за търсене на отговорност при неизпълнение на закона. В ППЗИХУ също не е направен опит за операционализиране на политическата заявка, поради което тя си остава едно не особено успешно пожелание.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 15. (1) Хората с трайни увреждания имат право на медицинска и социална рехабилитация.</p> <p>(2) Медицинската рехабилитация е лечебна дейност, осъществявана от мултидисциплинарни екипи при условията и по реда на Закона за лечебните заведения и на Закона за здравното осигуряване, която включва:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. поддържаща медикаментозна терапия; 2. физикална терапия; 3. говорна и зрителна терапия; 4. кинезитерапия; 5. ерготерапия; 6. психотерапия; 7. трудово лечение; 8. (изм. – ДВ, бр. 46 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) назначаване на медицински изделия, помощни средства и съоръжения. <p>(3) Участие в медицинската рехабилитация могат да вземат и семействата на хората с трайни увреждания, когато нуждите на лечебния процес налагат това.</p> <p>(4) Социалната рехабилитация е създаване на умения за водене на самостоятелен живот чрез рехабилитация на зрението, слуха и говора, двигателна рехабилитация, психологична помощ, предоставяне на социални услуги и други дейности.</p>	-

Коментар и предложения за промени

Съотношението на текстовете в алинеи 2 и 4 ясно говори за отношението на законодателя към двата вида рехабилитация. Нещо повече, повтарянето на едни и същи елементи и в двете алинеи издава непознаване на видовете рехабилитация по същество. Единственото вярно в ал. 2 е, че медицинската рехабилитация е лечебна дейност, което прави съвършено излишно изброяването на методите в точки от 1 до 8. Особено обезпокоително е присъствието на медицинските изделия, помощни средства и съоръжения в списъка за медицинска рехабилитация. С какво те подпомагат лечебната дейност не става ясно нито в закона, нито в правилника!

Социалната рехабилитация е далеч по-сложен процес за създаване на умения, но не задължително за „самостоятелен“, а за **независим живот**, тоест за вземане и изпълнение на решения относно личния живот на човека, които касаят участието в общността чрез системите за образование, труд, социални контакти и пр. Например ако човек с увреждане има проблем да се храни самостоятелно, той може да си намери асистент, който да му помага при хранене, но задължително трябва да умее да взема решения, да прави избори, да общува с асистента си, да управлява неговото време, да договаря условия и т. н. Важно за интеграцията на хората с увреждания е да имат възможност да избират какъв живот да водят.

Лаконичността на текстовете в тази разпоредба, сравнена с детайлното разписване по глава „Социално-икономическа защита“ по-долу говори само и единствено за доминация на социалното подпомагане над социалната интеграция. Като цяло може да се каже, че хората с увреждания имат нужда от социално подпомагане толкова, колкото и хората без увреждания, ако са създадени условия за тяхната интеграция. Възможно е да се предвидят облекчени условия за социално подпомагане на хората с увреждания или по-високи ставки на помощите, но **тази материя следва да бъде уредена чрез системата за социално подпомагане** (Закона за социално подпомагане и правилника за неговото прилагане) **и след като са осигурени реални възможности за интеграция.**

Тази разпоредба на закона изисква сериозно преосмисляне и редакция, която да конкретизира обхвата на двата типа рехабилитация, както и схемите за тяхното осъществяване. В ППЗИХУ трябва да бъдат описани процедурите, така че потенциалните доставчици или администратори на услуги да могат да предлагат на хората с увреждания услуги за интеграция, а не за оцеляване в ежедневието. Във връзка с това чл. 15 от закона трябва да се промени така:

- (1) Хората с трайни увреждания имат право на социална рехабилитация.**
- (2) Социалната рехабилитация е създаване на умения за водене на независим живот чрез:**
 - 1. рехабилитация на зрението, слуха и говора;**
 - 2. двигателна рехабилитация;**
 - 3. психологична помощ;**
 - 4. предоставяне на социални услуги в обща среда;**
 - 5. назначаване на помощни средства, съоръжения, приспособления и медицински изделия;**
 - 6. други дейности.**

ЗИХУ

Чл. 16. (1) Към регионалните инспекторати на Министерството на образованието и науката се създават екипи за комплексно педагогическо оценяване и интегрирано обучение на децата с увреждания.
(2) За подпомагане на интегрираното обучение на децата с увреждания се създават ресурсни центрове за интегрирано обучение към Министерството на образованието и науката.

ППЗИХУ

–

Коментар и предложения за промени

Тази политическа декларация звучи прекрасно, но не работи в интерес на децата с увреждания. По официални данни на МОН през 2005 г. едва 1604 деца с увреждания посещават общообразователни училища. Това е пренебрежимо малка цифра предвид нормативното задължение на общообразователните училища да осигурят условия за обучение на деца с увреждания, записано в повече от един законов акт (Закона за народната просвета, Правилника за прилагане на ЗНП, Наредба № 6 към ЗНП и др.).

Липсата на разписани в правилника задължения, отговорности и дейности на „ресурсните центрове“, както и на конкретни разпоредби за контрол и санкции по изпълнението на закона не дават възможност за търсене на отговорност от институциите, които не спазват нормативите.

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 17. Министерството на образованието и науката осигурява:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. обучение на децата с увреждания от предучилищна и училищна възраст в училищата по чл. 26, ал. 1, т. 1 – 10 от Закона за народната просвета и в детските градини по чл. 18 от същия закон; 2. подкрепяща среда за интегрирано обучение на децата с увреждания; 3. ранна слухово-речева, логопедична и психологична рехабилитация и рехабилитация на незрящи и слабо виждащи деца; 4. учебници, учебни помагала, съвременни технологии и технически средства за обучение на децата с увреждания до 18-годишна възраст или до завършване на средното им образование; 5. професионална подготовка на децата с увреждания. 	–
Коментар и предложения за промени	
<p>Тези общи текстове изискват конкретизация в ППЗИХУ, която да регламентира начините за осъществяване на вменените задължения, отговорните институции и източниците на средства. Тъй като в случая е необходима интервенция както по отношение на средата (физическа достъпност, наличие на подготвени кадри в общообразователните училища, дидактични материали и т. н.), така и по отношение на всяко дете (индивидуален план, технически мощни средства, асистент в училище и т. н.), изключително важно е да има разписани правила и процедури, които заинтересованите родители да познават и ползват. Липсата на каквито и да било разпоредби в ППЗИХУ, та било то и препратка към ЗНП и правилника за неговото прилагане, говори за липса на обвързаност между двете системи (образователната и социалната). А без такава обвързаност реалната интеграция на децата в образованието е невъзможна.</p> <p>Важното политическо решение, което трябва да намери място и в нормативната уредба, касае източниците на ресурси за различните компоненти, които правят приобщаващото образование достъпно. Например техническите помощни средства за облекчаване на образователния процес на детето (като уплътнител за химикалка или молив, щипка за захващане на предмети, специализирани програмни продукти за работа с компютър и т. н.) могат да бъдат финансирани от бюджета на образователната система, защото имат такова предназначение, но могат да бъдат финансирани и от системата за интеграция на хората с увреждания, защото осигуряват именно интеграцията в образованието. Друг пример: асистентите в училище могат да бъдат финансирани по линия на образователните бюджети от МОН или от общините, но могат също така да бъдат финансово осигурявани и от МТСП (респективно, АХУ).</p> <p>Различните опции трябва да станат предмет на сериозен дебат, за да бъде взето решение, което да бъде облечено и в нормативна форма. В идеалния вариант конкретни регламенти трябва да се включат както в ЗИХУ, така и в ЗНП. Само така ще се спазят разпоредбите на чл. 24 от Конвенцията за правата на хората с увреждания, отнасящи се до образованието.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 18. Министерството на образованието и науката създава възможности за обучение на деца, които имат специални образователни потребности и не са интегрирани в обща образователна среда.</p>	–
Коментар и предложения за промени	
<p>Тази разпоредба визира специализираните и помощни училища, каквито изобилстват в цялата страна и са тежко наследство от миналото. Липсата на конкретни текстове в ППЗИХУ не пречи на тяхното функциониране, защото традицията и регламентът на МОН ги правят широко отворени за деца със специални образователни потребности, макар и в тях децата с увреждания да са много малко. Отново опираме до въпроса за възможността за избор на родителите къде да учат децата им в зависимост от техните образователни потребности и възможности. Важно е това да бъде разписано в правилника.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 19. Лицата, получили увреждане след 16-годишна възраст, имат право на допълнително безплатно обучение по програми за общообразователно и професионално образование и обучение за възрастни, както и на начална рехабилитация по специфични програми за формиране на основни умения.</p>	–
Коментар и предложения за промени	
<p>Тази обща разпоредба, която по същество е смислена, не дава яснота за практическото си приложение. Законът не определя от кого ще бъде платено „безплатното“ за човека с увреждане. Прочитът на тази разпоредба поражда още няколко логични въпроса: С какво този текст създава възможности, различни от останалите разпоредби на закона? Кой отговаря за изработването на специфични програми? Кой заплаща участието на човека с увреждане в подобни програми? И не на последно място по важност, кой отговаря за несвършената работа, ако „лицата, получили увреждане след 16-годишна възраст“ нямат достъп до подобни програми поради това, че такива не са били разработени или не функционират. Пред нас е брилянтен пример за добри пожелания, но без воля за тяхното изпълнение. Да не говорим, че възможност за участие в различни „програми за общообразователно и професионално образование и обучение за възрастни, както и на начална рехабилитация по специфични програми за формиране на основни умения“ трябва да имат всички хора с увреждания въз основа на тяхната индивидуална социална оценка и план за интеграция.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 20. Висшите училища осигуряват:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. подкрепяща среда, специални приспособления, подходящи учебни материали и допълнителна преподавателска помощ, подпомагащи процеса на обучение и оценяване на хората с увреждания; 2. подготовка на специалисти за работа с хора с увреждания. 	–
Коментар и предложения за промени	
<p>След като подобно нормативно задължение е налице вече повече от 10 години (същият текст съществуваше и в предишния Закон за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите), към момента няма нито едно висше училище, което да изпълнява тази разпоредба на закона. Няма и нито едно висше училище, санкционирано за това неспазване. Обяснението е ясно – бланкетните норми в закона не са сложени там, за да се изпълняват, а за да създават илюзия за ангажименти, без реално да има такива. Тяхната функция е да придават добър вид на една противоречива политика. Нито ППЗИХУ предписва как точно ще се случи въпросното „осигуряване“, нито по-нататък са посочени санкциите за неизпълнение на тази разпоредба – второто е логично следствие от първото. И най-важното, никъде не е посочен източникът на финансиране за подобна дейност във висшите училища. При тези обстоятелства и при липсата на физически достъпна среда в университетите малкият брой студенти с увреждания представлява логична закономерност. Единственото, което частните университети правят, е да намаляват таксите за хора с документ от ТЕЛК, но това не решава въпроса с осигуряването на „подкрепяща среда, специални приспособления, подходящи учебни материали и допълнителна преподавателска помощ, подпомагащи процеса на обучение и оценяване на хората с увреждания“.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 21. Професионалното обучение на хората с увреждания се осъществява от:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Агенцията по заетостта; 2. работодателите или органите по назначаване; 3. (изм. – ДВ, бр. 18 от 2006 г.) лицата по чл. 18, ал. 1, т. 3 и 4 от Закона за социално подпомагане, които предоставят социални услуги за хора с увреждания; 4. специализираните предприятия и кооперации. 	–
Коментар и предложения за промени	
<p>Тук коментарът е същият като по чл. 20, което обяснява и факта, че до момента няма данни за състояло се професионално обучение на хора с увреждания извън програмите на Агенцията по заетостта. Но няма и санкционирани органи за неизпълнение на тази разпоредба. С други думи, пред нас е поредният бланкетен текст. Обученията по т. 3 и предоставянето на интеграционни услуги трябва да са регламентирани в този закон, а в Закона за социално подпомагане трябва да останат услугите, които подпомагат бита и оцеляването на хората с увреждания.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
Чл. 22. Трудовата заетост на хората с увреждания се осъществява чрез интегрирана работна среда и в специализирана работна среда.	–

Коментар и предложения за промени

Тук отново срещаме уместна политическа декларация, която подлежи на проверка в следващите текстове на закона. Но каквото и да пише в тях, отчетените за 2005 г. разходи за подкрепа на специализираните предприятия надвишават 14 пъти финансирането на работни места за хора с увреждания в обща среда. Съотношението е 1 943 265 лв. към 135 552 лв. (данните са предоставени от АХУ по ЗДОИ с писмо № 1750/14.09.2006 г.). И още нещо – когато се говори за заетост, би трябвало да се уточни за какъв вид заетост става дума – временна (по програми) или трайна (договорна, с реално заплащане).

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 23. (1) Министерството на труда и социалната политика и Агенцията по заетостта разработват и реализират национални програми и мерки за насърчаване на заетостта, осигуряващи равни възможности на хората с увреждания за участие в пазара на труда.</p> <p>(2) В програмите и мерките по ал. 1 се предвиждат средства за стимулиране на работодателите, които осигуряват заетост на хора с увреждания.</p>	<p>Чл. 16. (1) Агенцията за хората с увреждания предоставя информация за възможностите за финансиране по проекти и програми по Закона за интеграция на хората с увреждания на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. хората с увреждания; 2. работодателите/органите по назначаване; 3. специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания. <p>(2) Информацията по ал. 1 съдържа:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. условията, при които се финансират проекти на работодатели/органи по назначаване за осигуряване на достъп до работното място на хората с увреждания; 2. условията за финансиране на проекти по програми, стимулиращи трудовата заетост и самостоятелната стопанска дейност на хората с увреждания; 3. условията за отпускане на средства по целеви проекти и програми за специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания. <p>Чл. 23. (1) Дирекциите „Бюро по труда“ със съдействието на дирекциите „Социално подпомагане“ насочват лицата, завършили социално учебно-професионално заведение и регистрирани в дирекциите „Бюро по труда“, към подходящи свободни работни места.</p> <p>(2) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Дирекциите „Бюро по труда“ насочват лицата, завършили социално учебно-професионално заведение, към свободни работни места, които отговарят на препоръките в социалната оценка по чл. 12 от Закона за интеграция на хората с увреждания.</p>

Коментар и предложения за промени

Текстът на чл. 23, ал. 1 от ЗИХУ е смислен и би станал още по-уместен, ако към кръга от институции, които „разработват и реализират национални програми и мерки за насърчаване на заетостта, осигуряващи равни възможности на хората с увреждания за участие в пазара на труда“, се добави и Агенцията за хората с увреждания. Радостта обаче секва след прочита на ал. 2, от която става ясно, че „в програмите и мерките по ал. 1 се предвиждат средства за стимулиране на работодателите, които осигуряват заетост на хора с увреждания“. Дори няма едно „...и средства...“, та човекът с увреждане да си помисли, че нещо хубаво може и да му се случи. Защото заемането и запазването на работно място от човек с физическо или сензорно увреждане е невъзможно без средства за придвижване до работното място, за асистент на работното място, за лични технически помощни средства, които да намалят степента на зависимост от околните, в допълнение към адаптираната работна среда и работно място. Хората в инвалидни колички, които имат работни места в България, се броят на пръсти именно защото липсват изброените по-горе условия за равнопоставеност. Средствата за „стимулиране на работодателите“ на практика стават причина хора с решения на ТЕЛК, но без увреждания да бъдат наемани заради „стимулирането“. Програмите за заетост са хубаво нещо, стига да осигуряват подкрепа за човека с увреждане, а не само ресурс за работодателя да оборудва и обзаведе офисите си с парите, които е получил за наемането на човека с увреждане. Единственото задължение на работодателя по сега действащите програми за заетост на хора с уврежда-

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 25. (1) Работодателят, съответно органът по назначаването, може да кандидатства с проекти пред Агенцията за хората с увреждания за отпускане на средства за:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. осигуряване на достъп до работното място за лице с увреждане; 2. приспособяване на работното място за лице с увреждане; 3. оборудване на работното място за лице с увреждане. <p>(2) Агенцията за хората с увреждания ежегодно определя размера на административните от нея средства за финансиране проектите на работодателите по ал. 1.</p> <p>(3) Агенцията за хората с увреждания предоставя средствата по одобрените проекти въз основа на сключен договор с работодателя.</p> <p>(4) Работодателят наема на работа хора с трайни увреждания за срок не по-кратък от три години след усвояване на средствата по ал. 3.</p> <p>(5) Работодателят, който не е усвоил средствата съгласно договора по ал. 3 или не е назначил хора с трайни увреждания, възстановява получените суми със законната лихва.</p> <p>(6) Редът за кандидатстване и отпускане на средства по ал. 1 се определя в правилника за прилагане на закона.</p>	<p>Чл. 17. (1) Министърът на труда и социалната политика утвърждава методика за отпускане на средства за проекти по чл. 25, ал. 1 от Закона за интеграция на хората с увреждания по предложение на изпълнителния директор на Агенцията за хората с увреждания.</p> <p>(2) Работодателят може да кандидатства за ползване на средства по ал. 1, ако отговаря на следните общи условия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. да е регистриран по действащото законодателство; 2. да няма изискуеми публични задължения; 3. да не е получавал държавна помощ, независимо от формата и източника ѝ, на обща стойност над 200 000 лв. за срок 3 години; 4. (изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) да не е получавал финансови средства от други източници за същата цел. <p>(3) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Обстоятелствата по ал. 2, т. 2 – 4 се доказват с писмена декларация.</p> <p>(4) Методиката по ал. 1 съдържа:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. специфичните условия за кандидатстване; 2. критерии за оценяване и класиране на постъпилите проекти; 3. механизъм за разпределяне на средствата; 4. механизъм за финансиране. <p>(5) Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания със заповед определя комисия, която оценява постъпилите проекти.</p> <p>(6) Комисията по ал. 5 заседава най-малко веднъж на 3 месеца.</p> <p>(7) За всяко заседание на комисията се изготвя протокол, който се подписва от членовете ѝ.</p> <p>(8) Комисията предлага за утвърждаване от изпълнителния директор на Агенцията за хората с увреждания класирането на одобрените проекти.</p> <p>(9) Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания със заповед утвърждава окончателното класиране на проектите.</p> <p>(10) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Заповедта по ал. 9 подлежи на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс, като обжалването не спира изпълнението на заповедта.</p> <p>(11) Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания сключва с работодателите с класирани проекти договори, въз основа на които се отпускат финансовите средства.</p> <p>(12) За срока по чл. 25, ал. 4 от Закона за интеграция на хората с увреждания работодателят може да наема на работа последователно повече от едно лице със същия вид увреждане, за което е изградена подходяща работна среда, съгласно финансирания проект.</p> <p>(13) (Доп. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Агенцията за хората с увреждания осъществява наблюдение и контрол по изпълнението на проектите по ал. 11.</p>
Коментар и предложения за промени	
Тук всички правила и процедури са подробно разписани, ясни и разбираеми.	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 26. Работодател, сключил договор по чл. 25, ал. 3, ползва следните преференции, при условие че не ползва такива по реда на Закона за насърчаване на заетостта:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. средства от републиканския бюджет за 30 на сто от внесените от работодателя осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, задължителното здравно осигуряване и допълнителното задължително пенсионно осигуряване за наетите хора с увреждания по ред, определен с правилника за прилагане на закона; 2. средствата, изразходвани за целите по чл. 25, ал. 1, се отчитат по реда на действащото счетоводно законодателство и при данъчното облагане се прилага общият ред на Закона за корпоративното подоходно облагане. 	<p>Чл. 18. (1) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Всеки работодател, ползващ преференцията по чл. 26, т. 1 и чл. 40, ал. 1 от Закона за интеграция на хората с увреждания, внася ежемесечно в компетентната териториална дирекция на Националната агенция за приходите по реда и в сроковете по Кодекса за социално осигуряване пълния размер на дължимите осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, задължителното здравно осигуряване и допълнителното задължително пенсионно осигуряване за наетите хора с увреждания.</p> <p>(2) Тридесет на сто от внесените задължителни осигурителни вноски по ал. 1 се възстановяват на работодателя по ред, определен от министъра на труда и социалната политика, съгласуван с министъра на финансите.</p> <p>(3) (Нова – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) В случаите, когато средствата по ал. 2 се използват от работодателя по ал. 1 за рехабилитация и социална интеграция на наетите хора с трайни увреждания, тези средства се считат за допустима държавна помощ със социален характер.</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Това отново са стимули за работодателите, без реципрочни мерки, насочени към хората с увреждания, които да направят възможно стигането им до работното място и съдействието им на него (виж коментара по чл. 23).</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 27. (1) От общия брой на работните места по чл. 315, ал. 1 от Кодекса на труда работодателят определя не по-малко от половината за хора с трайни увреждания.</p> <p>(2) Работодателят е длъжен да уведоми териториалните поделения на Агенцията по заетостта за определените работни места по ал. 1 и да обяви свободните работни места от тях в 14-дневен срок от определянето им.</p>	<p>Чл. 21. (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) (1) Работодателите са длъжни ежегодно до 14 февруари в териториалните поделения на Агенцията по заетостта писмено:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. да обявят броя на определените работни места по чл. 27 от Закона за интеграция на хората с увреждания; 2. да обявят броя на заетите работни места по т. 1 от лица с трайни увреждания; 3. да заявят броя на работните места по т. 1 чрез заявка за свободни работни места. <p>(2) Териториалните поделения на Агенцията по заетостта представят справка по образец съгласно приложения № 11 и 12 в Агенцията за хората с увреждания, съдържаща информацията относно:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. броя на заявените от работодателя свободни работни места по чл. 27 от Закона за интеграция на хората с увреждания; 2. броя на заявените от работодателя свободни работни места от определените по т. 1; 3. броя на назначените хора с трайни увреждания по т. 1. <p>(3) Информацията по ал. 2, т. 1 и 2 се предоставя в 10-дневен срок, а по т. 3 – в едномесечен срок от постъпването ѝ.</p> <p>(4) Работодателите са длъжни да уведомят териториалните поделения на Агенцията по заетостта, на чиято територия извършват дейност, при промяна на обстоятелствата по ал. 1.</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Това е норма, която регулира квотния принцип в заетостта на хора с увреждания – доста остарял и критикуван подход както от хората с увреждания и техните организации, така и от анализаторите на пазара на труда. Той се оценява като скъпо струващ и не особено ефективен механизъм за стимулиране на заетостта на хората с увреждания. Неговото приложение изисква създаване на административен капацитет за контрол върху голям брой работодатели и стриктно прилагане на санкции при неизпълнение. Със събраните средства се финансират начинания на пазара на труда за хора с увреждания или се осигуряват средства за работещи хора с увреждания, които да компенсират дефицита им за пълноценно изпълнение на трудовите задължения.</p>	

У нас тези разходи, или по-точно контролът и санкциите „се спестяват“, което прави и законовия текст неработещ. Доказателство за това е липсата на данни за санкционирани работодатели поради неизпълнение на изисквания за определен процент хора с увреждания сред наетия персонал. В условията на правова държава това би означавало, че всички работодатели са изрядни и наемат хора с увреждания. Де да беше така!

Тази норма изисква сериозно преосмисляне и дебат, който да доведе до решение дали тя да бъде отменена или да се наложи нейното стриктно изпълнение. При втория вариант е задължително да се разпишат конкретни текстове – регламенти и процедури за гарантиране на приложението ѝ. Това означава да се вменят на Агенцията по заетостта, на Агенцията за хората с увреждания или на Инспекцията по труда контролни и санкциониращи задължения, отчетност и механизъм за насочване на събраните от санкции средства.

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 28. (1) Специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания са тези, които отговарят на следните условия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. регистрирани са по Търговския закон или по Закона за кооперациите; 2. произвеждат стоки или извършват услуги; 3. имат относителен дял на лицата с увреждания, както следва: <ol style="list-style-type: none"> а) за специализирани предприятия и кооперации за незрящи и слабовиждащи лица – не по-малко от 20 на сто от общия брой на персонала; б) за специализирани предприятия и кооперации на лица с увреден слух – не по-малко от 30 на сто от общия брой на персонала; в) за специализирани предприятия и кооперации на лица с други увреждания – не по-малко от 50 на сто от общия брой на персонала; 4. вписани са в регистъра по чл. 29. <p>(2) Специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания могат да бъдат финансирани от Агенцията за хората с увреждания по целеви проекти и програми по ред, определен в правилника за прилагане на закона</p>	<p>Чл. 20. (1) Министърът на труда и социалната политика утвърждава методика за отпускане на средства за целеви проекти и програми по чл. 28, ал. 2 от Закона за интеграция на хората с увреждания по предложение на изпълнителния директор на Агенцията за хората с увреждания.</p> <p>(2) Специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания могат да ползват средства по ал. 1, ако отговарят на следните общи условия:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. да са вписани в регистъра по чл. 29 от Закона за интеграция на хората с увреждания; 2. да нямат изискуеми публични задължения; 3. да не са получавали държавна помощ, независимо от формата и източника ѝ, на обща стойност над 200 000 лв. за срок 3 години. <p>(3) Методиката по ал. 1 съдържа:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. специфични условия за кандидатстване; 2. критерии за оценяване и класиране на постъпилите проекти и програми; 3. механизъм за разпределяне на средствата; 4. механизъм за финансиране. <p>(4) Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания определя ежегодно сроковете за подаване на проекти и програми от специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания, както и сроковете за тяхното разглеждане и финансиране.</p> <p>(5) Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания със заповед определя комисия, която оценява постъпилите проекти и програми в сроковете по ал. 4.</p> <p>(6) За всяко заседание на комисията се изготвя протокол, който се подписва от членовете ѝ.</p> <p>(7) Комисията предлага за утвърждаване от изпълнителния директор на Агенцията за хората с увреждания класирането на одобрените проекти и програми.</p> <p>(8) Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания със заповед утвърждава окончателното класиране на проектите и програмите.</p> <p>(9) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Заповедта по ал. 8 подлежи на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс, като обжалването не спира изпълнението на заповедта.</p> <p>(10) Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания сключва с работодателите с класирани проекти и програми договори, въз основа на които се отпускат финансовите средства.</p> <p>(11) Агенцията за хората с увреждания осъществява наблюдение по изпълнението на проектите и програмите по ал. 10.</p>

Коментар и предложения за промени

Тези подробно разписани текстове както в закона, така и в правилника за неговото прилагане говорят за далеч по-сериозното отношение на държавата към специализираните предприятия, отколкото към заетостта в интегрирана среда.

Първата несъстоятелност в текста от закона е, че специализираните предприятия са юридически лица, „регистрирани ... по Търговския закон или по Закона за кооперациите“. Това ги прави търговски дружества, които би трябвало да функционират в условията на свободен, конкурентен пазар. Компенсацията за наемане на хора с увреждания е под формата на субсидии (което само по себе си търпи сериозен анализ), данъчни облекчения и преференции при получаване на обществени поръчки. За какво говори това? Първо, фаворизира се работодателят, а не хората с увреждания, които работят при него. Второ, създават се условия за нелоялна конкуренция – непазарният тип финансиране за тези предприятия им дава възможност да оферират стоки и услуги под реалната им себестойност за обичайните търговци, а допълнителните преференции при търговете за обществени поръчки засилват изкуствено „конкурентното им предимство“, че наемат хора с увреждания. Трето, преследването на печалба, което е нормално поведение за всеки търговски субект, налага управленски мерки – а те често не са в полза на работниците, в случая на хората с увреждания. Но предвид частния характер на тези дружества никой не може да контролира решенията на управителните им органи, още повече, че те трябва не само да оцеляват, но и да се развиват.

Практиката показва, че статутът на „специализирано предприятие“ е доста апетитно нещо, което изкушава и за злоупотреби. Назначават се хора с решения на ТЕЛК (но не винаги с увреждания), държат се на минимални работни заплати или в принудителен неплатен отпуск поради финансови затруднения на дружеството, а поръчките се изпълняват от хора без увреждания, на които заплащането е в зависимост от приноса. Това е възможно поради факта, че статут на „специализирано предприятие“ се дава за относителен дял на хората с увреждания от общия брой на персонала. Сред управленския персонал рядко се срещат хора с увреждания, тоест контролът на дружеството е в ръцете на бизнесмени без увреждания. Стига се до драстични случаи, при които отдавна починали хора с увреждания се водят в „относителния дял“. И ако използваме лексиката на опозицията „труд – капитал“, хората с увреждания са подложени на двойна експлоатация – веднъж като работници (експлоатация на труда чрез минимални работни заплати) и втори път като хора с увреждания (експлоатация на основа увреждане).

Защитените предприятия в други страни са нетърговски структури, които изпълняват социално-терапевтични функции и предлагат занимание на хора с тежки увреждания, които имат ниска производителност и не могат да се адаптират в конкурентна пазарна среда. Тези по-скоро социални центрове имат управителен съвет и оперативно ръководство, в които се привличат и хора с увреждания, а някои дори поставят формално изискване за над 50% такова представителство. Спрямо хората с увреждания, които могат да бъдат обучени и професионално подготвени за участие в пазара на труда, западните правителства предвиждат индивидуален подход, индивидуална подкрепа на работното място и индивидуални облекчения на работодателите – под формата на компенсации за по-ниската производителност на работника с увреждане X или на заплащане за допълнителна заетост (работодателят може да разкрие още едно работно място с пълна или не пълна заетост, за да намали щетите – ако има такива – от наемане на човек с намалена производителност). Всичко това се случва с ясни ангажименти на работодателя Y към работника с увреждане X пред държавния орган, който осигурява финансирането. Щом има ясни и точни ангажименти, има и контрол и санкции. По този начин са избегнати предпоставките за злоупотреби с труда или дори с обикновеното наличие на човек с увреждане в списъчния състав на фирмата.

Така специализираните предприятия в техния български вариант и мащаби са се превърнали в отживелица. В развитите страни остатъчните елементи на миналото са оставени без специални привилегии от държавата. Ако някои от тях оцеляват, то е защото са добри в бизнеса, а не защото са покровителствани от държавата, която балансирано подпомага както работниците с увреждания на индивидуален принцип, така и работодателите им, независимо какви са те.

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 29. (1) Специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания се вписват в регистър в Агенцията за хората с увреждания.</p> <p>(2) Редът за вписване в регистъра по ал. 1 се определя в правилника за прилагане на закона.</p>	<p>Чл. 2. (1) Агенцията за хората с увреждания поддържа регистър на специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания.</p> <p>(2) В регистъра по ал. 1 се събират и поддържат данни за всички специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания, които отговарят на изискванията на чл. 28, ал. 1 от Закона за интеграция на хората с увреждания.</p> <p>(3) Регистърът се използва за наблюдение на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания и на дейността, извършвана от тях при изпълнението на целеви проекти и програми по чл. 28, ал. 2 от Закона за интеграция на хората с увреждания.</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Предишният коментар намира ярко доказателство в ал. 3 от текста на чл. 2 от правилника, където отчетливо е посочено, че наблюдението на специализираните предприятия и кооперации се осъществява само по отношение „изпълнението на целеви проекти и програми по чл. 28, ал. 2 от Закона за интеграция на хората с увреждания“. По-нататък коментарът е излишен!</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>–</p>	<p>Чл. 3. (1) Регистрацията на специализирано предприятие и кооперация на хората с увреждания се извършва след подаване на заявление, към което се прилагат следните документи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. решение за съдебна регистрация; 2. удостоверение за актуално състояние, издадено от съответния съд по регистрация; 3. карта за идентификация по регистър БУЛСТАТ; 4. удостоверението за данъчна регистрация; 5. декларация за обстоятелствата по чл. 28, ал. 1, т. 2 и 3 от Закона за интеграция на хората с увреждания. <p>(2) В регистъра на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания се вписват следните обстоятелства:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. данни за специализираното предприятие или кооперация на хората с увреждания – номер и партида на съдебната регистрация, номер на фирменото дело, име, седалище, единен идентификационен код по регистър БУЛСТАТ, номер от НДР; 2. данни за представителството на специализираното предприятие или кооперация на хората с увреждания по съдебна регистрация – име, ЕГН, постоянен и/или настоящ адрес; 3. предмет на дейност на специализираното предприятие или кооперация на хората с увреждания; 4. данни по чл. 28, ал. 1, т. 2 и 3 от Закона за интеграция на хората с увреждания; 5. дата на заличаване на регистрацията и основанието за това; 6. промени в обстоятелствата по т. 1 – 4; 7. забележки по вписаните обстоятелства. <p>(3) Регистрираните специализирани предприятия и кооперации на хората с увреждания са длъжни да уведомяват писмено Агенцията за хората с увреждания за всички промени в обстоятелствата, вписани в регистъра, в 14-дневен срок от настъпването им.</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Регистрацията на специализираните предприятия е формален акт и предполага регистрация на всеки кандидат, който отговаря на формалните изисквания от чл. 28 на ЗИХУ. Няма индивидуален подход на оценка и решение за „специализирания“ характер на дейността им, за достъпността на сградния фонд, за реалната заетост на хората с увреждания в работния процес на дружеството. Но при сегашната законова рамка това не може и да се случи, защото нито е нормативно уредено в закона, нито е процедурно разписано в подзаконовите актове. Така отказите на регистрация са рядкост...</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
–	<p>Чл. 4. (1) Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания или упълномощено от него длъжностно лице в 14-дневен срок от датата на подаване на заявлението издава удостоверение за регистрация или прави мотивиран отказ за регистрация, като в 14-дневен срок уведомява писмено заявителя.</p> <p>(2) При констатиране на пропуски в представените документи Агенцията за хората с увреждания дава на заявителя 7-дневен срок за отстраняването им.</p> <p>(3) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., в сила от 12.07.2006 г.) Отказът по ал. 1 подлежи на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.</p>
Коментар и предложения за промени	
Но дори и да се случи подобно „кощунство“, то е заради документални несъответствия, които лесно се коригират. С практиката обаче нещата са по-трудни!	

ЗИХУ	ППЗИХУ
–	<p>Чл. 5. (1) Регистрацията се заличава:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. по искане на специализираното предприятие или кооперация на хората с увреждания; 2. при прекратяване на специализираното предприятие или кооперация на хората с увреждания и при заличаване от търговския регистър или от регистъра по чл. 3 от Закона за кооперациите; 3. при неспазване на изискванията на чл. 28, ал. 1, т. 2 и 3 от Закона за интеграция на хората с увреждания. <p>(2) Зачищаването на регистрацията се извършва със заповед на изпълнителния директор на Агенцията за хората с увреждания.</p> <p>(3) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., в сила от 12.07.2006 г.) Заповедта подлежи на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.</p> <p>(4) Обжалването на заповедта по ал. 2 не спира изпълнението ѝ.</p>
Коментар и предложения за промени	
Наличието на ясна процедура по заличаване от регистъра на специализираните предприятия е похвален акт, но тя се използва рядко, ако изобщо до момента има такъв прецедент извън случаите, когато дружеството фалира или бъде обявено в несъстоятелност.	

ЗИХУ	ППЗИХУ
–	<p>Чл. 6. (1) Регистърът по чл. 2, ал. 1 се поддържа на магнитен носител.</p> <p>(2) За всяко специализирано предприятие или кооперация на хората с увреждания се създава номер.</p>
Коментар и предложения за промени	
Добрата новина е, че регистърът на тези предприятия е публичен и към края на 2006 г. в него са регистрирани 119 дружества и кооперации (данните са от електронната страница на Агенцията за хората с увреждания). С това обаче се изчерпва публичността на тези търговски субекти. Регистърът не посочва тяхната дейност, хора с какви увреждания работят там, а още по-малко финансовото им състояние. При положение, че в тези структури влизат сериозни публични средства, тази липса на прозрачност е притеснителна. Законът и правилникът за неговото прилагане обаче не предписват конкретни действия за повече публичност, а и няма как да го направят, тъй като това са частни търговски структури, които (ако не са на борсата) имат право на търговска тайна. Нищо, че изпълняват и социални функции, че получават бюджетни средства и твърдят, че в тях протича процес на рехабилитация.	

БЕЛЕЖКИ:

.....

.....

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 30. (Изм. – ДВ, бр. 37 от 2006 г., в сила от 01.07.2006 г.) Министерският съвет одобрява списък на стоките и услугите, които се възлагат на специализираните предприятия или кооперации на лица с увреждания по реда на Закона за обществените поръчки.</p>	<p>Чл. 22. (1) Ежегодно до 31 август на текущата година национално представителните организации на хора с увреждания, национално представителните организации за хора с увреждания и организациите на работодателите на трудоустроени лица могат да подават пред министерствата потребители и другите възложители по смисъла на Закона за обществените поръчки предложения за следващата година, съдържащи видовете произвеждани стоки и услуги и капацитетните възможности в специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания. (2) Министерствата-потребители и другите възложители по смисъла на Закона за обществените поръчки в едномесечен срок от изтичането на срока по ал. 1 представят получените при тях предложения в Националния съвет за интеграция на хората с увреждания. (3) Националният съвет за интеграция на хората с увреждания представя на Министерския съвет становище за актуализация на списъка на стоки и услуги за възлагането им чрез обществени поръчки на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания.</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Уважаеми читателю, сещаш ли се в последните десетина страници да е споменаван Националният съвет за интеграция на хората с увреждания? Не? А сещаш ли се защо? Ами защото в тях не става дума за пари, а за празни декларации и тук-там тежки ангажименти, предимно на държавата, които тя най-често не изпълнява. Тук обаче вече става дума за пари – списъци, обществени поръчки, далавера... Затова се появява и Националният съвет – онзи орган, който трябва да консултира правителството при изработването на политики в сферата на уврежданията. Членовете на този съвет са и „бенефициенти“ на обществените поръчки (и на субсидиите също). В учебниците по социални науки това се определя като „конфликт на интереси“ и означава, че хората, вземащи решения, извличат ползи от същите тези решения. Сделката е ясна: Националният съвет подготвя списък, който правителството одобрява с решение на МС. В отговор Националният съвет се ангажира да не се противопоставя на политическите решения на правителството в сферата на уврежданията. Това се нарича ситуация „без губещи“, ако не броим хората с увреждания. Ясно е, че за да се избегне конфликтът на интереси, е необходимо този текст да бъде променен.</p>	

БЕЛЕЖКИ:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 31. Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания утвърждава програми и проекти за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност на хората с увреждания при условия и по ред, определени в правилника за прилагане на закона.</p>	<p>Чл. 19. (1) Министърът на труда и социалната политика утвърждава методика за финансиране на проекти по програмите, стимулиращи трудовата заетост и самостоятелната стопанска дейност на хората с увреждания, по предложение на изпълнителния директор на Агенцията за хората с увреждания.</p> <p>(2) Хората с увреждания могат да кандидатстват за ползване на средства по ал. 1, ако отговарят на следните общи условия:</p> <p>1. (доп. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) да не ползват преференции по чл. 49 и чл. 49а от Закона за насърчаване на заетостта, за което лицата подават писмена декларация;</p> <p>2. да нямат изискуеми публични задължения.</p> <p>(3) Методиките по ал. 1 съдържат реда, специфичните условия за кандидатстване, критериите за оценяване и класиране на постъпилите проекти и механизма за финансиране.</p> <p>(4) Проектите се оценяват от комисия, определена със заповед на изпълнителния директор на Агенцията за хората с увреждания.</p> <p>(5) Комисията по ал. 4 заседава най-малко веднъж на 3 месеца.</p> <p>(6) За всяко заседание на комисията се изготвя протокол, който се подписва от членовете ѝ.</p> <p>(7) Комисията предлага за утвърждаване от изпълнителния директор на Агенцията за хората с увреждания класирането на одобрените проекти.</p> <p>(8) Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания със заповед утвърждава окончателното класиране на проектите.</p> <p>(9) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Заповедта по ал. 8 подлежи на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс, като обжалването не спира изпълнението на заповедта.</p> <p>(10) Изпълнителният директор на Агенцията за хората с увреждания сключва с лицата с класирани проекти договори, въз основа на които се отпускат финансовите средства.</p> <p>(11) Агенцията за хората с увреждания осъществява наблюдение по изпълнението на проектите по ал. 10.</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Това е една от малкото смислени разпоредби на този закон. Процедурите, регламентирани в правилника към закона, създават предпоставки за реално самонаемане на хората с увреждания. Всичко зависи от административния капацитет на Агенцията за хората с увреждания.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 32. Държавните органи и органите на местното самоуправление организират устройството и изграждането на урбанизирани територии за населението, включително за хората с увреждания, при условия и по ред, определени в Закона за устройство на територията.</p>	–
Коментар и предложения за промени	
<p>Свършено бланкетна норма, която с нищо не допринася за реалната интеграция на хората с увреждания! А би могла да помогне, ако регламентира източници за финансиране или съфинансиране на мероприятия за приважване на урбанизираните територии в съответствие с изискванията за достъпност. Необходимо е също така АХУ да започне да налага санкции при неизпълнение на изискваните от държавните и местни органи действия по осигуряване на достъп. Би помогнало и ако общините се задължат ежегодно да предоставят на Агенцията за хората с увреждания списък с публични сгради и прилежащата им среда, които подлежат на адаптиране, необходимите за това средства и срокове за изпълнение.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 33. Министерството на регионалното развитие и благоустройството създава условия за достъпна жизнена и архитектурна среда за хората с увреждания, като разработва нормативни актове, правила, норми и нормативи за:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. урбанизираната територия и нейните елементи; 2. сградите, съоръженията и техните елементи; 3. елементите за адаптиране на съществуващи сгради за обществено ползване и прилежащата им околна среда. 	-
Коментар и предложения за промени	
<p>МРРБ вече е разработило всички необходими нормативни актове, правила, норми и нормативи. С други думи, текстът на тази разпоредба вече е изчерпан. Но това ли е предназначението на един закон – да формулира еднократни задължения? Законът не трябва ли по-скоро да регламентира практики? Въпросът е реторичен. Въвеждането на още една алинея, която да вменява конкретни и текущи задължения на МРРБ за ежегоден напредък в адаптирането на съществуващи територии и обекти, с осигурено финансиране, ще осмисли наличието на този иначе безсмислен вече текст и ще изпълни разпоредбата на чл. 9 от Конвенцията за правата на хората с увреждания.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 34. (Изм. – ДВ, бр. 88 от 2005 г.) Министерството на транспорта създава условия за достъп на хората с увреждания до транспортни услуги, като разработва нормативни актове и стандарти за:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. осигуряване на достъпен транспорт за обществено ползване; 2. внедряване на технически приспособления в общественото пространство и обществения транспорт с цел улесняване придвижването на хората с увреждания; 3. осигуряване на специални условия за движение, спиране, паркиране и престой на пътни превозни средства, управлявани от хора с увреждания или превозващи хора с увреждания; 4. осигуряване на безпрепятствен достъп в обществения транспорт на хора с увреждания, придружени от кучета водачи. 	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Тук са споменати изключително важни и сериозни фактори за интеграцията на хората с увреждания, които обаче се третира твърде несериозно – декларативно, без конкретни ангажименти, без осигурени ресурси, без контролни механизми, без система за санкции. Затова и транспортът си остава недостъпен, а хората с увреждания и техните организации не могат да идентифицират субект, когото да подведат под отговорност за неизпълнение на закона. Тук отново е необходимо АХУ да поеме ангажимент за ефективно изпълнение на ЗИХУ (виж коментара на чл. 7 от закона).</p>	

БЕЛЕЖКИ:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 35а. (Нов – ДВ, бр. 46 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) (1) Министърът на труда и социалната политика съгласувано с министъра на здравеопазването утвърждава ежегодно списъци на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. помощните средства, приспособления и съоръжения за хората с увреждания; 2. медицинските изделия, предназначени за хората с увреждания. <p>(2) В случай на съмнение дали един продукт е медицинско изделие или помощно средство, приспособление или съоръжение за хора с увреждания, междуведомствена експертна комисия, създадена със заповед на министъра на труда и социалната политика и на министъра на здравеопазването, дава окончателно становище.</p> <p>(3) Условиата и редът за работа на комисията по ал. 2 се определят в правилника за прилагане на закона.</p>	<p>Чл. 47а. (Нов – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) (1) Междуведомствена експертна комисия по чл. 35а, ал. 2 от Закона за интеграция на хората с увреждания, наричана по-нататък „комисията“, се създава със заповед на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването, които определят поименно председателя, заместник-председателя и членовете на комисията.</p> <p>(2) В състава на комисията се включват двама представители, определени от министъра на здравеопазването, двама представители, определени от министъра на труда и социалната политика, двама представители, определени от министъра на икономиката и енергетиката, двама представители, определени от изпълнителния директор на Изпълнителната агенция по лекарствата, един представител, определен от изпълнителния директор на Агенцията за хората с увреждания, един представител, определен от изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане, и един представител, определен от Националния съвет за интеграция за хората с увреждания.</p> <p>(3) Комисията се произнася по писмено искане до председателя на комисията, направено от заинтересувани лица, при възникване на съмнение дали един продукт е медицинско изделие или помощно средство, приспособление или съоръжение за хора с увреждания. За разглеждане на направеното искане се представят идентификационни данни на изделието по смисъла на т. 9 от допълнителните разпоредби на Закона за медицинските изделия, както и документи за оценяване на съответствието със съществените изисквания за него.</p> <p>(4) При необходимост комисията може да изиска и други документи за изясняване на вида и класифициране на изделието, както и да привлече външни експерти от други министерства, ведомства и организации.</p> <p>(5) Дейността на комисията се ръководи от определения в заповедта по ал. 1 председател, който:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. организира, свиква и ръководи заседанията на комисията; 2. определя секретар на комисията, който води протокол и съхранява документацията от проведените заседания; 3. предлага дневния ред на заседанията на комисията, като за всяко заседание определя докладчик по съответното искане; 4. представя ежегодно на министъра на труда и социалната политика и на министъра на здравеопазването доклад за цялостната дейност на комисията. <p>(6) Членовете на комисията се уведомяват писмено от секретаря за мястото, деня, часа и предлагания дневния ред на заседанието най-малко 10 дни предварително, като за всяко заседание той изпраща съответните материали.</p> <p>(7) Заседанията на комисията са редовни, ако присъстват най-малко две трети от нейните членове. Решенията се вземат с обикновено мнозинство от присъстващите.</p> <p>(8) Комисията се произнася с окончателно становище в едномесечен срок и уведомява за него заинтересуваните лица.</p> <p>(9) Обслужването на дейността на комисията се осъществява от Министерството на труда и социалната политика.</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Допълнението на буква „а“ към чл. 35 от закона и подробно регламентираната организация на работа на комисията в правилника с нищо не допринасят за интеграцията на хората с увреждания. Разделянето на средства, които трябва да компенсират дефицита, на медицински и технически е еднократен акт, който няма място в този закон. Още по-обезпокоително е създаването на комисия, чиято цел и дейност са меко казано неясни. Парадоксално е обаче в началото на 21-ви век българите с увреждания да получават „помощни средства“ само и единствено по една позиция, а именно приспособление за управление на автомобил (виж Приложение № 7 към правилника).</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 36. (Изм. – ДВ, бр. 103 от 2005 г.) Държавната агенция за младежта и спорта и Министерството на образованието и науката в сътрудничество с общините, създават условия за социална интеграция на хората с увреждания чрез:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. приспособяване и предоставяне на спортните обекти и съоръжения за ползване от хора с увреждания; 2. популяризиране на спортни прояви на хора с увреждания чрез средствата за масово осведомяване; 3. подпомагане участието на спортистите с увреждания в тренировъчна и състезателна дейност; 4. подпомагане на извънучилищни детски и младежки дейности. 	–

Коментар и предложения за промени

Продължава пестеливата регулация на обществените отношения, които трябва да променят средата, за да стане тя интегрираща. Така положителните резултати, ако има такива, са плод на случайността или се случват благодарение на субективни фактори. За да се промени това, правилникът за прилагане на ЗИХУ би трябвало ясно да формулира как се осъществява „сътрудничеството“ на Държавната агенция за младежта и спорта и МОН с общините, спортните федерации и спортните клубове, кой какви отговорности носи, какви средства влага, пред кого се отчитат резултатите от това „сътрудничество“ или какви са причините за липсата му. Необходимо е да се посочи и ролята на Агенцията за хората с увреждания в този процес.

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 37. (Изм. – ДВ, бр. 28 от 2005 г., изм. – ДВ, бр. 94 от 2005 г., в сила от 25.11.2005 г.) Министерството на културата в сътрудничество с общините осигурява условия за интеграция на хората с увреждания чрез:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. предоставяне на специализирана информация за използване на услуги, маршрути, архитектурно-транспортни и други облекчения в места за обществено ползване, предназначени за отдих и култура; 2. подкрепа за развитие на таланта и насърчаване творческите изяви на хората с увреждания. 	–

Коментар и предложения за промени

Виж коментара по горната разпоредба, замествайки Държавната агенция за младежта и спорта и МОН с Министерството на културата. Иначе думичките са добре подредени, но празното каре в правилника ги свежда до добро пожелание, както и много други **важни** текстове от закона.

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 38. Общините в рамките на предоставената им компетентност осигуряват:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. изграждането на достъпна архитектурна среда в детските градини и училищата; 2. достъпен обществен превоз на пътници чрез приспособяване на съществуващите масови транспортни средства и въвеждане в експлоатация на технически пригодени за използване от лица с увреждания транспортни средства; 3. достъп на хората с увреждания, придружени от кучета водачи, до местата за обществено ползване; 4. специални транспортни услуги за хората с увреждания; 5. необходимите материални условия и средства за осъществяване на социални контакти на хората с увреждания. 	–

Коментар и предложения за промени

Това е поредният пример за бланкетна норма – при неизпълнение на изброените ангажименти от страна на общините хората с увреждания няма как да потърсят отговорност от тях. Най-показателен обаче си остава примерът с достъпността на средата, която продължава да бъде впечатляващо недостъпна, въпреки че задължението за нея е регламентирано в Закона за устройство на територията, а неизпълнението му е определено като „директна дискриминация“ в Закона за защита от дискриминацията. Празнотата в ППЗИХУ е очевиден, а тя може да бъде запълнена с няколко текста, които да задължат общините да предприемат мерки по точки от 1 до 5 от закона, да определят източниците на финансиране, както и размера му като относителен дял или като формула за изчисляване. Ако общините започнат ежегодно да предоставят на АХУ списък с обществените сгради за адаптиране, съдържащ срокове за изпълнение и предвидени санкции, това би дало много добри резултати. Но в случая отново се сблъскваме със словесна подредба без политическа воля и компетентност за действие!

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 39. (1) Българската национална телевизия, Българското национално радио и Българската телеграфна агенция осигуряват информация, достъпна за хората с увреждания.</p> <p>(2) Медиите по ал. 1 включват в своите програми специализирани предавания за хората с увреждания.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
Липсата на конкретно разписани правила и регламенти за източниците на финансиране по тези задължения на медиите отново обрича начинанието да се случва само по добра воля, а не по закон.	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 40. (1) От републиканския бюджет се осигуряват средствата за 30 на сто от внесените от работодателя осигурителни вноски за държавно обществено осигуряване, задължително здравно осигуряване и допълнително задължително пенсионно осигуряване за работещите по трудово правоотношение в специализираните предприятия, трудово-лечебните бази и кооперациите на хората с увреждания, членувачи в национално представителните организации на хората с увреждания и в национално представителните организации за хората с увреждания.</p> <p>(2) Средствата по ал. 1 се използват за инвестиции, рехабилитация и социална интеграция на хората с увреждания.</p> <p>(3) (Изм. – ДВ, бр. 95 от 2006 г., в сила от 01.01.2007 г.) Специализираните предприятия, трудово-лечебните бази, обособените производствени единици и кооперациите ползват данъчни преференции, уредени в Закона за корпоративното подоходно облагане и в Закона за данъците върху доходите на физическите лица.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Това са същите онези предприятия и кооперации от чл. 28 (виж коментара). Системното безобразие тук е стигнало неподозирани висоти – републиканският бюджет подпомага само онези правоимащи субекти, които членуват „в национално представителните организации на хората с увреждания и в национално представителните организации за хората с увреждания“. Какво означава това и до какво води то? Първо, до административно-финансов „натиск“ за членуване в определени неправителствени организации. Не че няма прецеденти в това отношение – Българският лекарски съюз, Камарата на архитектите и прочее професионални гилдии функционират на горе-долу същия принцип. Но тук става дума не за професионална правоспособност, а за достъп до пари. Така, макар и нежелатели да членуват в дадени организации, фирмите са принудени да си плащат членския внос, за да ползват едни значително по-големи средства от републиканския бюджет. По този начин се постига ефектът на националното представителство като функция от броя членове и териториалното покритие, което прави организациите „годни“ да получават и друг тип средства от същия републикански бюджет – субсидия за НПО. Второ, това води до неравнопоставеност на различните субекти – неправителствените организации, които наемат хора с увреждания, не могат да ползват тези средства от републиканския бюджет, защото не са регистрирани по Търговския закон или по Закона за кооперациите. И трето, но не по важност, това дава допълнително и неправомерно „конкурентно предимство“ на специализираните предприятия на пазара – другите търговски субекти нямат достъп до такива средства от републиканския бюджет, колкото и човека с увреждания да наемат, защото нямат статут на специализирани предприятия и кооперации. Изброените проблеми могат да бъдат решени чрез премахване статута на „специализирано предприятие“, но тъй като в тези структури са преплетени сериозни икономически и политически интереси, то задължителният минимум корекция на ЗИХУ трябва да съдържа поне премахване на изискването за членство в национално представителна организация.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 41. (Изм. – ДВ, бр. 95 от 2006 г., в сила от 01.01.2007 г.) Хората с трайни увреждания, които получават доходи от трудова дейност, ползват данъчни облекчения при условия и по ред, определени в Закона за данъците върху доходите на физическите лица.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Според Закона за данъците върху доходите на физическите лица хората с трайни увреждания ползват двукратен размер на необлагаемия минимален доход за страната, след който се прилага таблицата за облагане доходите на физическите лица. Тази придобивка се получава срещу прилагане на валидно решение на ТЕЛК към годишната данъчна декларация. Вече коментирахме абсурда на ситуацията, при която хората с увреждания получават достъп до придобивки, преференции, добавки и т. н. само с решение на ТЕЛК.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 42. (1) (Изм. – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Хората с трайни увреждания имат право на месечна добавка за социална интеграция според индивидуалните им потребности съобразно вида на увреждането, степента на намалена работоспособност или намалена възможност за социална адаптация.</p> <p>(2) Добавката по ал. 1 е диференцирана и представлява парични средства, които допълват собствените доходи и са предназначени за покриване на допълнителни разходи за:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. транспортни услуги; 2. информационни и телекомуникационни услуги; 3. обучение; 4. балнеолечение и рехабилитационни услуги; 5. (отм., предишна т. 6 – ДВ, бр. 105 от 2005 г., в сила от 01.01.2006 г.) достъпна информация; 6. (предишна т. 7 – ДВ, бр. 105 от 2005 г., в сила от 01.01.2006 г., изм. – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) наем на общинско жилище; 7. (нова – ДВ, бр. 18 от 2006 г., в сила от 01.01.2006 г., изм. – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) диетично хранене и лекарствени продукти. <p>(3) (Нова – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Индивидуалните потребности по ал. 1 се определят въз основа на методика, утвърдена от министъра на труда и социалната политика, по предложение на изпълнителния директор на Агенцията за хората с увреждания и на изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане.</p> <p>(4) (Преишна ал. 3 – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Общият размер на месечната добавка по ал. 1 се формира като сбор от средствата, определени по ал. 2.</p> <p>(5) (Преишна ал. 4 – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Добавката се отпуска по предложение на комисията по чл. 13, ал. 2 въз основа на социалната оценка.</p> <p>(6) (Преишна ал. 5 – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Добавката се отпуска въз основа на молба, подадена от правоимащия или от упълномощено от него лице.</p> <p>(7) (Преишна ал. 6 – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) След преценка на всички обстоятелства, отразени в социалната оценка, директорът на дирекция „Социално подпомагане“ или упълномощено от него длъжностно лице издава заповед за отпускането ѝ.</p> <p>(8) (Преишна ал. 7 – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Заповедта за отпускане или за отказ се съобщава писмено на лицето, подало молба, в 7-дневен срок от издаването ѝ.</p> <p>(9) (Преишна ал. 8 – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Отказът за отпускане на месечна добавка за социална интеграция задължително се мотивира.</p> <p>(10) (Изм. – ДВ, бр. 30 от 2006 г., в сила от 12.07.2006 г., предишна ал. 9 – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Заповедта по ал. 6 се обжалва пред директора на регионалната дирекция „Социално подпомагане“ по реда на Административнопроцесуалния кодекс.</p> <p>(11) (Преишна ал. 10 – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Хората с трайни увреждания, настанени на пълна държавна или общинска издръжка в лечебни заведения, както и в специализирани институции за срок, по-дълъг от един месец, нямат право да получават добавката по ал. 1 за периода на престоя си в тях.</p> <p>(12) (Преишна ал. 11 – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Вземанията на лицата за месечни добавки за социална интеграция се погасяват в срок три месеца считано от края на месеца, за който се отнасят.</p> <p>(13) (Преишна ал. 12 – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Определянето на размера, условията и реда за отпускане, прекратяване и възобновяване на добавката по ал. 1 се уреждат в правилника за прилагане на закона.</p>	<p>Чл. 24. (1) (Изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Хората с трайни увреждания ползват правото на месечна добавка за социална интеграция според индивидуалните им потребности съобразно вида на увреждането, степента на намалена работоспособност или намалена възможност за социална адаптация и въз основа на извършената социална оценка по реда на глава трета.</p> <p>(2) База за определяне на месечната добавка за социална интеграция е гарантираният минимален доход, който се определя от Министерския съвет на основание чл. 12, ал. 3 от Закона за социално подпомагане.</p> <p>Чл. 32. (1) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Месечната добавка за социална интеграция се отпуска въз основа на молба-декларация, подадена от лицата по чл. 42, ал. 5 от Закона за интеграция на хората с увреждания, до дирекция „Социално подпомагане“ по постоянен адрес и след представяне на лична карта или личен паспорт.</p> <p>(2) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Молба-декларация съгласно приложение № 4 за ползване на правата по чл. 25, 26, 29 – 31 се подава еднократно за срока на социалната оценка.</p> <p>(3) (Нова – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Молба-декларация съгласно приложение № 4 за ползване на правата по чл. 27 се подава от началото на месеца на започване на обучението.</p> <p>(4) (Преишна ал. 3, изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Молба-декларация съгласно приложение № 5 за ползване на правата по чл. 28 се подава в едномесечен срок след реализиране на правото и приложени разходооправдателни документи.</p> <p>(5) (Преишна ал. 4, изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Към молбите по ал. 2 и 3 се прилагат копия от:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. социалната оценка по чл. 12, ал. 1 от Закона за интеграция на хората с увреждания; 2. експертното решение от ТЕЛК/НЕЛК. <p>(6) (Преишна ал. 5, изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) При необходимост дирекциите „Социално подпомагане“ могат да изискват и други документи.</p> <p>Чл. 33. (1) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) В срок 20 дни от подаването на молба-декларацията по чл. 32, ал. 2 или 3 социален работник въз основа на социалната оценка изготвя предложение до директора на дирекция „Социално подпомагане“ за отпускане или отказ за отпускане на добавка за социална интеграция.</p> <p>(2) В 7-дневен срок от изготвянето на предложението по ал. 1 директорът на дирекция „Социално подпомагане“ или упълномощено от него длъжностно лице издава заповед за отпускане или отказ за отпускане на добавка за социална интеграция.</p> <p>(3) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Месечната добавка за социална интеграция по чл. 25, 26, 27, 29, 30 и 31 се отпуска от 1-во число на месеца на подаване на молба-декларацията.</p> <p>(4) Изплащането на добавката може да се извършва по касов и безкасов път.</p> <p>Чл. 34. (1) Месечната добавка за социална интеграция се прекратява със заповед на директора на дирекция „Социално подпомагане“ или на упълномощено от него длъжностно лице от 1-во число на месеца, следващ месеца, през който е отпаднало основанието за отпускането ѝ.</p> <p>(2) Добавката по ал. 1 се прекратява при:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. извършване на нова социална оценка и липса на предложение за отпускане на месечна добавка за социална интеграция; 2. промяна в обстоятелствата, при които е отпускната. <p>(3) Месечната добавка за социална интеграция се спира и възобновява със заповед от директора на дирекция „Социално подпомагане“ или от упълномощено от него длъжностно лице.</p>

Коментар и предложения за промени

Началото е обнадеждаващо – месечна добавка за социална интеграция в зависимост от индивидуалните потребности на човека с увреждане. Съмнението, че „многого хубаво не е на хубаво“, се прокрадва още в първото изречение на ал. 1, където добавката е пряко обвързана с вида и степента на увреждането. Индивидуалните потребности винаги зависят от вида и степента на увреждането, но и от много други характеристики на човека. Още тук става ясно, че законодателят не възнамерява да излезе от рамката на традиционния, формален подход, използващ единствено „обективни“, медицински показатели. Доказателство за това намираме и в ППЗИХУ. Там се изброяват изискуемите документи за получаване на добавка, сред които се откроява решението на ТЕЛК/НЕЛК. Практиката показва, че това е най-важният документ, без който службите за социално подпомагане не предприемат изготвяне на социална оценка. С други думи, отново се откроява монополът на медицинския модел в сферата на уврежданията.

Ал. 2 на закона внася смушаваща яснота в картината: „добавката по ал. 1 е диференцирана и представлява парични средства, които допълват собствените доходи“. Това, че става дума за парични средства, е добре, защото подкрепата за интеграция трябва да има и финансово измерение, но предназначението на тези средства да „допълват собствените доходи“ порочно обвързва интеграцията със социалното подпомагане. Горните разсъждения провокират две хипотези: (1) пълно неразбиране на авторите на закона относно интеграционните процеси и механизми; (2) липса на политическа воля да се осигури интеграцията като социален процес. Правилникът окончателно разсейва надеждите, че хората с увреждания ще получат ресурс и условия за интеграция: „База за определяне на месечната добавка за социална интеграция е гарантираният минимален доход, който се определя от Министерския съвет на основание чл. 12, ал. 3 от Закона за социално подпомагане“, гласи ал. 2 на чл. 24. Става ясно, че нещото, наречено „добавка за интеграция“, е политическа манипулация за заблуда на международните институции и по същество представлява придатък към системата за социално подпомагане – доказателство за това е обвързването с доходите, водещата роля на Агенцията за социално подпомагане, изчерпателната регулация на процеса и т. н.

От гледна точка на интеграцията на хората с увреждания, за която е създаден ЗИХУ, на преден план би трябвало да излязат индивидуалните потребности. Така в ал. 1 би трябвало да отпадне формулировката „съобразно вида на увреждането, степента на намалена работоспособност или намалена възможност за социална адаптация“. Тук е добре да се припомни, че интеграцията е процес на включване на хората с увреждане в общността, тоест в училището, на работното място, в културните дейности. Тя изисква достъп до театри, кина, концерти, развлекателни заведения, спортни клубове, заведения за отход и туризъм и т. н. Осъществяването на този процес предполага наличие на поне два фактора – достъпност на средата и компенсирани на индивидуалния дефицит, което може да стане чрез технически помощни средства и асистентски услуги, както и формално и неформално образование, респективно финансово осигуряване за тях. И ако достъпността на средата е регулирана в други текстове на този закон, то тук в ал. 2 е мястото да се определят ресурсите за интеграция, някои предоставяни месечно, други – на годишна база, трети – еднократно за определен период от време. Тези ресурси включват технически помощни средства и медицински изделия, услуги, свързани с мобилността, асистентски услуги, базисно и професионално обучение, кучета-водачи и т.н. Те трябва да заместят сегашните „информационни и телекомуникационни услуги, достъпна информация, наем на общинско жилище и диетично хранене и лекарствени продукти“.

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 42а. (Нов – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Право на месечна добавка съобразно вида на увреждането имат лицата:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. със затруднения в придвижването, с намалена работоспособност от 50 до 70 на сто – по чл. 42, ал. 2, т. 1; 2. с трайни слухови и/или зрителни увреждания, довели до намалена работоспособност 71 и над 71 на сто – по чл. 42, ал. 2, т. 5. <p>Чл. 42б. (Нов – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Право на месечна добавка съобразно степента на намалена работоспособност имат лицата с трайни увреждания:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. с 50 и над 50 на сто намалена работоспособност – по чл. 42, ал. 2, т. 3; 2. със 71 и над 71 на сто намалена работоспособност – по чл. 42, ал. 2, т. 1; 	<p>Чл. 25. (1) (Изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Месечната добавка за социална интеграция за транспортни услуги е в размер 15 на сто от гарантирания минимален доход. (2) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Добавката по ал. 1 се ползва, ако не се получава на друго правно основание.</p> <p>Чл. 26. (1) (Изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Месечната добавка за ползване на информационни и телекомуникационни услуги е в размер 20 на сто от гарантирания минимален доход. (2) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Добавката по ал. 1 се ползва, при условие че лицата не ползват преференции за тези услуги на друго правно основание.</p> <p>Чл. 27. (1) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., отменена като незаконосъобразна с Решение № 7623/2006 г. на ВАС в частта относно израза „71 и над 71 на сто“ – ДВ, бр. 58</p>

3. с над 90 на сто намалена работоспособност, с определена чужда помощ – по чл. 42, ал. 2, т. 2.

Чл. 42в. (Нов – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Децата с намалена възможност за социална адаптация имат право на месечна добавка по чл. 42, ал. 2, т. 1, 3 и 5.

Чл. 42г. (Нов – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) (1) Лицата с трайни увреждания с над 90 на сто намалена работоспособност, децата с намалена възможност за социална адаптация и военноинвалидите имат право на добавка по чл. 42, ал. 2, т. 4, която се предоставя веднъж годишно при наличие на медицинско предписание от лекар специалист.

(2) Лицата с трайни увреждания с определена чужда помощ получават двойния размер на добавката по ал. 1 за покриване на разходите за един придружител, ако ползват такъв.

Чл. 42д. (Нов – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Децата със 71 и над 71 на сто намалена възможност за социална адаптация имат право и на месечна добавка по чл. 42, ал. 2, т. 2.

Чл. 42е. (Нов – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) Лицата с трайни увреждания с 50 и над 50 на сто намалена работоспособност имат право на месечна добавка по чл. 42, ал. 2, т. 6, ако са самотни и договорът за наем е сключен с тях.

Чл. 42ж. (Нов – ДВ, бр. 97 от 2006 г., в сила от 01.01.2007 г.) Лицата с трайни увреждания със 71 и над 71 на сто намалена работоспособност и децата с намалена възможност за социална адаптация имат право на месечна добавка по чл. 42, ал. 2, т. 7 при условия и по ред, определени с наредба на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика.

от 2006 г., в сила от 18.07.2006 г.) Месечна добавка за обучение в размер 20 на сто от гарантирания минимален доход се предоставя на деца с трайно намалена възможност за социална адаптация и на лица с трайно намалена работоспособност, които имат потребност от придобиване на допълнителни знания и умения, чрез различни форми на обучение извън заложените в системата на общообразователната подготовка.

(2) Добавката по ал. 1 не може да се ползва от: 1. лицата, които се обучават в специални училища; 2. лицата, включени в обучение по реда на Закона за насърчване на заетостта.

(3) (Нова – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Добавката по ал. 1 се изплаща след представяне на документ, удостоверяващ продължителността на обучението.

Чл. 28. (Изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) (1) Добавката по чл. 42, ал. 2, т. 4 от Закона за интеграция на хората с увреждания се изплаща след представяне на разходо-оправдателен документ за извършеното балнеолечение или рехабилитационни услуги в едномесечен срок от крайната дата на ползването им.

(2) Добавката е в размер до трикратния размер на гарантирания минимален доход, но не повече от действително направения разход съгласно представените документи.

(3) Добавката се ползва, когато не се получава на друго правно основание.

Чл. 29. (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., отменена като незаконосъобразна с Решение № 7623/2006 г. на ВАС в частта относно израза „71 и над 71 на сто“ – ДВ, бр. 58 от 2006 г., в сила от 18.07.2006 г., изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Месечната добавка за диетично хранене и лекарствени продукти е в размер 15 на сто от гарантирания минимален доход.

Чл. 30. (Отменена като незаконосъобразна с Решение № 7623/2006 г. на ВАС в частта относно израза „71 и над 71 на сто“ – ДВ, бр. 58 от 2006 г., в сила от 18.07.2006 г., изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Месечната добавка за достъпна информация е в размер 15 на сто от гарантирания минимален доход.

Чл. 31. (1) (Отменена като незаконосъобразна с Решение № 7623/2006 г. на ВАС в частта относно израза „71 и над 71 на сто“ – ДВ, бр. 58 от 2006 г., в сила от 18.07.2006 г.) Месечна добавка за задоволяване на основни жизнени потребности – наем за общинско жилище, се предоставя на самотни лица с трайни увреждания с намалена работоспособност, ако настанителната заповед е на тяхно име.

(2) Добавката по ал. 1 се изплаща след представяне на разходо-оправдателен документ и е в размер на нормативно определения наем по реда на Закона за общинската собственост.

Чл. 37. (1) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) В случаите на преосвидетелстване на лица с трайни увреждания месечната добавка се отпуска от началото на месеца, следващ месеца, през който е прекратена, при условие че няма промяна в степента на определяне на намалената работоспособност или намалената възможност за социална адаптация, ако са подали молба-декларация в едномесечен срок от издаването на новото експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Преосвидетелстваните лица с трайни увреждания, подали молба-декларация за месечна добавка след изтичане на срока по ал. 1, придобиват право на месечна добавка от 1-во число на месеца на подаване на новата молба-декларация.

Чл. 38. Дирекциите „Социално подпомагане“ водят задължителна документация за отпускните месечни добавки за социална интеграция, чийто срок за съхраняване е 10 години считано от месеца на прекратяването им.

Коментар и предложения за промени

Демагогията на чл. 42 от закона намира по-нататъшното си развитие в буквите от „а“ до „ж“ – всеки елемент от добавката е изчерпателно разписан по вид и степен на уврежданията. Именно заради това, че добавката се дава според вида и степента на увреждането, тоест основна роля играе решението на ТЕЛК, а не според индивидуалните потребности, този текст трябва да отпадне.

Освен това право на добавка имат само лицата, които не ползват преференции за услуги като транспорт, информационни и телекомуникационни услуги, рехабилитация, диетично хранене и лекарства на друго основание. Например ако ползваш карта за градския транспорт с намаление като пенсионер, нямаш право на съответната добавка за интеграция. Законодателите изпадат и в следното противоречие – за получаване на добавката за диетично хранене и лекарства изискването е лицето да притежава рецептурна книжка, което означава, че е с хронично заболяване и ползва намаление на лекарства от Здравната каса. Въпреки че тази добавка по същество не е интеграционна, ясно прозира намерението да се даде на всекиго по нещо за „интеграция“.

Ако анализираме схемата на месечните добавки, като приложим идеите на интеграцията към практиката, регламентирана в правилника за прилагане на ЗИХУ, се получава следната картина: (1) Формулировката „е в размер на“ означава ни повече, ни по-малко, а точно определена сума за всички – деца, възрастни, хора в трудоспособна възраст и т. н. Така за транспорт правоимащите получават 8,25 лв. на месец, независимо от степента на увреждането, възрастта, семейния или социалния им статус – но в зависимост от вида на увреждането. (2) Диетичното хранене и лекарствените продукти, които не са основополагащи за интеграцията и системното им място е в друг закон, също възлизат на 8,25 лв. (3) За информационни и телекомуникационни услуги (каквото и да значи това словосъчетание) правилникът щедро дава 11 лв. на месец, макар че не е ясно точно как тези услуги ще допринесат за интеграцията на хората с увреждания. (4) Едва ли някой вярва, че с добавки в посочените размери хората с увреждания ще се интегрират, но със сигурност те им допълват ниските доходи, без да променят социалния им статус, т.е. да ги правят интегрирани. (5) „Достъпната информация“ за хора със зрителни увреждания в размер на 8,25 лв. със сигурност няма да им помогне да се интегрират толкова, колкото едно куче-водач, което е алтернатива на личната помощ. (6) Предвид всичко, казано дотук, индивидуалната оценка се обезсмисля, защото видът и степента на увреждането еднолично определят кръга от правоимащи, а гарантираният минимален доход – размера на добавката.

В светлината на горния анализ всякакъв коментар по процедурите е безсмислен и рискува да омаловажи абсурда на системното „решение“. Най-тревожен обаче е фактът, че хората с ментални увреждания са напълно изключени от кръга на правоимащите да получават месечна добавка за социална интеграция. Необясним пропуск, като се има предвид, че повечето примери в подкрепа на „деинституционализацията“ касаят именно тежката ситуация на тези хора.

БЕЛЕЖКИ:

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 43. (1) Право на месечна добавка в размер 70 на сто от минималната работна заплата за деца с трайни увреждания до 18-годишна възраст и до завършване на средното образование, но не по-късно от 20-годишна възраст, имат:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. родители (осиновители), когато отглеждат деца с трайни увреждания; 2. семейства на роднини или близки и приемни семейства, при които са настанени деца с трайни увреждания по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето. <p>(2) Правоимащите по ал. 1 получават месечната добавка по постоянния си адрес от дирекциите „Социално подпомагане“ на Агенцията за социално подпомагане.</p> <p>(3) Ако децата са настанени на пълна държавна или общинска издръжка в лечебни заведения, както и в специализирани институции за срок, по-дълъг от един месец, правоимащите не получават месечна добавка по ал. 1 за периода на престоя им в тях.</p> <p>(4) Правото на месечна добавка по ал. 1 се погасява в срок три години считано от края на месеца, за който се отнася.</p>	<p>Чл. 35. (1) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Лицата, които имат право на месечна добавка по чл. 43 от Закона за интеграция на хората с увреждания, подават молба-декларация съгласно приложение № 6 до директора на дирекция „Социално подпомагане“ по постоянен адрес.</p> <p>(2) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) В срок 20 дни от подаването на молба-декларацията директорът на дирекция „Социално подпомагане“ или упълномощено от него длъжностно лице издава заповед за отпускане или отказ за отпускане на месечна добавка за дете с трайно увреждане.</p> <p>(3) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Заповедта за отпускане или за отказ се съобщава писмено на лицето, подало молба-декларацията, в 7-дневен срок от издаването ѝ.</p> <p>(4) Заповедта за отказ за отпускане на месечна добавка за дете с трайно увреждане задължително се мотивира.</p> <p>(5) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., в сила от 12.07.2006 г.) Заповедта по ал. 4 се обжалва пред директора на регионалната дирекция за социално подпомагане по реда на Административнопроцесуалния кодекс.</p> <p>(6) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Месечната добавка за дете с трайно увреждане се отпуска от 1-во число на месеца на подаване на молба-декларацията.</p> <p>(7) Изплащането на добавката може да се извършва по касов и безкасов път.</p> <p>Чл. 36. (1) Месечната добавка за дете с трайно увреждане се прекратява със заповед на директора на дирекция „Социално подпомагане“ или на упълномощено от него длъжностно лице от 1-во число на месеца, следващ месеца, през който е отпаднало основаниято за отпускането ѝ.</p> <p>(2) (Изм. – ДВ, бр. 1 от 2007 г., в сила от 05.01.2007 г.) Месечната добавка за дете с трайно увреждане се прекратява при:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. навършване на 18-годишна възраст на детето, а ако продължава да учи – до придобиване на средно образование, но не по-късно от навършване на 20-годишна възраст; 2. прекратяване настаняването на детето по чл. 26 от Закона за закрила на детето. <p>(3) Месечната добавка за дете с трайно увреждане се спира и възобновява със заповед от директора на дирекция „Социално подпомагане“ или от упълномощено от него длъжностно лице.</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Чл. 43 от закона осигурява социално подпомагане на родителите, но не и интеграция за децата. Отглеждането на дете с увреждане изисква повече ресурси и семейства имат нужда от финансова подкрепа, но системното място на този вид подкрепа е в Закона за семейните помощи за деца, а не в ЗИХУ. Законът за интеграция на хората с увреждания трябва да гарантира, че децата с увреждания получават качествено образование, за предпочитане в обща среда, заедно с връстниците си, че растат и се развиват като бъдещи активни и компетентни граждани. Разпоредбите на този член би следвало да регламентират достъпа на децата с увреждания и техните родители до различни услуги за интеграция на децата в детските градини и училищата, достъпа до рехабилитация в общността, достъпа до технически помощни средства при режим, различен от този за възрастните (децата растат бързо и имат нужда от по-честа смяна на техническите помощни средства), финансирането на учебния процес в общообразователните заведения и т. н. Подробният регламент в правилника за прилагане, който се прилага от дирекциите „Социално подпомагане“, още веднъж потвърждава, че по своята същност ЗИХУ е закон за социално подпомагане, а не за интеграция.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 44. (1) Хората с трайни увреждания съобразно своите потребности имат право на целеви помощи и облекчения за:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. покупка и приспособяване на лично моторно превозно средство и място за паркиране; 2. внос на лично моторно превозно средство; 3. преустройство на жилище; 4. придружители на лица с увредено зрение, лица със затруднения в придвижването и преводачи на лица с увреден слух. <p>(2) (Отм. – ДВ, бр. 63 от 2006 г., в сила от 01.01.2007 г.)</p> <p>(3) (Изм. – ДВ, бр. 46 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Хората с увреждания съобразно своите потребности могат да получават целеви помощи и облекчения за покупка и ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и медицински изделия, посочени в списъците по чл. 35а, ал. 1, с изключение на медицинските изделия, които се заплащат напълно или частично от Националната здравноосигурителна каса.</p> <p>(4) Размерите на помощите и облекченията, условията и редът за отпускането им се определят в правилника за прилагане на закона.</p>	<p>Чл. 39. (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Хората с увреждания имат право на целева помощ за покупка и ремонт на медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения и медицински изделия, посочени в списъците по чл. 35а, ал. 1 от Закона за интеграция на хората с увреждания.</p> <p>Чл. 40. (1) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Медицинските условия, експлоатационните срокове и необходимите медицински документи за медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения и медицински изделия, за които лицата ползват целева помощ, са посочени в приложение № 7.</p> <p>(2) (Изм. – ДВ, бр. 78 от 2005 г., в сила от 01.10.2005 г., изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Министърът на труда и социалната политика съгласувано с министъра на финансите и министъра на икономиката и енергетиката ежегодно до 31 декември определя със заповед пределни размери (лимита) на помощите за изработване, покупка или ремонт на медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения.</p> <p>Чл. 41. (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Целева помощ по чл. 39 се отпуска само при предоставяне и ремонт на помощни средства, приспособления, съоръжения и/или медицински изделия от лица, вписани в регистъра по чл. 35, ал. 1 от Закона за интеграция на хората с увреждания.</p> <p>Чл. 42. (1) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., доп. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Целева помощ за покупка и ремонт на медицински изделия и/или помощни средства, приспособления или съоръжения се отпуска въз основа на молба-декларация съгласно приложение № 8, подадена до дирекция „Социално подпомагане“ по постоянния му адрес от:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. лицето с увреждане, от негов законен представител или от упълномощено от него лице; 2. законните представители или семействата на роднини или близки или приемни семейства, при които са настанени деца по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето – за лицата под 18-годишна възраст; 3. (нова – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) директорите на специализираните институции, в които са настанени деца с увреждания. <p>(2) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Директорът на дирекция „Социално подпомагане“ или упълномощено от него длъжностно лице в срок 10 дни след подаване на молба-декларацията издава заповед, с която отпуска или отказва помощта по ал. 1.</p> <p>(3) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) Заповедта за отпускане или за отказ се съобщава писмено на лицето, подало молба-декларацията, в 7-дневен срок от издаването ѝ.</p> <p>(4) Заповедта за отказ за отпускане на помощта по ал. 1 задължително се мотивира.</p> <p>(5) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., в сила от 12.07.2006 г.) Заповедта по ал. 2 се обжалва пред директора на регионалната дирекция за социално подпомагане по реда на Административнопроцесуалния кодекс.</p> <p>(6) (Доп. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Целевата помощ за покупка и ремонт на медицински изделия и/или помощни средства, приспособления или съоръжения се получава в 3-месечен срок от датата на съобщаване на заповедта по ал. 2.</p>

(7) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) В случаите, когато срокът по ал. 6 е изтекъл, лицата подават нова молба-декларация съгласно приложение № 8, към която се прилага само заповедта по ал. 2.

(8) (Нова – ДВ, бр. 54 от 2006 г., изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Заповедите за отпускане на целеви помощи за медицински изделия по т. 1 – 4, 6 и 7 от приложение № 7 към чл. 40, ал. 1 след изтичане на експлоатационния срок се издават въз основа на първоначалните медицински документи, удостоверяващи нуждата от тях.

Чл. 43. (1) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Паричните средства, отпуснати за целеви помощи за предоставяне на медицински изделия, помощни средства, приспособления и съоръжения или за ремонта за тях, се превеждат от Агенцията за хората с увреждания по сметката на лицата, осъществяващи дейност при условията и по реда на наредбата по чл. 35, ал. 5 от Закона за интеграция на хората с увреждания.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Лицата, които са купили медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения във връзка с прекарано заболяване или претърпяна злополука в чужбина, както и лицата, получили от Министерството на здравеопазването разрешение за лечение в чужбина, имат право на парична компенсация в размера на лимитите по чл. 40, ал. 2.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Паричната компенсация по ал. 2 се предоставя срещу платежен документ за закупеното медицинско изделие и/или помощно средство, приспособление и съоръжение, придружен с легализиран превод на български език.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Лицето, купило за своя сметка отпуснатото му медицинско изделие и/или помощно средство, приспособление и съоръжение, след издаване на заповедта по чл. 42, ал. 2 има право на парична помощ в размера на лимитите по чл. 40, ал. 2.

Чл. 44. Дирекциите „Социално подпомагане“ водят следната задължителна документация:

1. досие на лицата, подали молба за целева помощ, съдържащо: молба, медицинските документи, екземпляр от издадената заповед и екземпляр от предавателно-приемателен протокол за получаване;
2. регистрационен дневник на лицата, получили заповед за отпускане на целева помощ, в който се отбелязват номерът и датата на заповедта;
3. (изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) картотека-извлечения от регистъра на лицата по чл. 35, ал. 1 от Закона за интеграция на хората с увреждания.

Чл. 45. (1) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Лицата по чл. 39, нуждаещи се от помощни средства, приспособления, съоръжения и/или медицински изделия, имат право на допълнителна парична помощ за пътни разходи в страната, когато тези помощни средства, приспособления, съоръжения и/или медицински изделия не могат да бъдат изработени, закупени или ремонтирани по постоянен адрес и тяхното присъствие е необходимо.

(2) За получаване на допълнителната парична помощ по ал. 1 лицето представя в дирекция „Социално подпомагане“ по постоянен адрес:

1. билет за използваното превозно средство – влак втора класа или автобус;
2. (изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) документ от лицето, което из-

работва, предоставя или извършва ремонт на помощните средства, приспособления, съоръжения и/или медицински изделия, потвърждаващ, че лицето се е явило за вземане на мярка, проба или за получаване на готовото помощно средство, приспособление, съоръжение и/или медицинско изделие.

(3) Допълнителна парична помощ по ал. 1 получават и придружителите на децата до 18 години.

(4) Лицата, които ползват личен превоз, получават допълнителна парична помощ по ал. 1 в размерите за влак втора класа или автобус срещу представен документ по ал. 2, т. 2.

Чл. 46. (1) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения, получени по реда на правилника, не могат да бъдат заменени, продавани или дарявани в рамките на експлоатационния срок.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) При преустановяване ползването на медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения те се връщат в дирекция „Социално подпомагане“.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Върнатите медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения могат да се предоставят на нуждаещи се лица или на здравни и социални институции.

Чл. 47. (1) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Разходите за отпускане и ремонт на медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения са за сметка на Агенцията за хората с увреждания.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Дирекциите „Социално подпомагане“ изпращат всеки месец на Агенцията за хората с увреждания опис на издадените фактури за медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения, подлежащи на изплащане съгласно приложение № 9.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Агенцията за хората с увреждания всеки месец превежда по банков път на фирмите сумите за предоставените от тях медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения на хора с увреждания или на дирекциите „Социално подпомагане“ за изплащане фактурите на лицата, купили за своя сметка отпуснатите им медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 64 от 2007 г., в сила от 12.06.2007 г.) Дирекциите „Социално подпомагане“ изпращат всеки месец на Агенцията за хората с увреждания опис на предавателно-приемателните протоколи за предоставените медицински изделия и/или помощни средства, приспособления и съоръжения.

Чл. 48. (1) Хората с трайни увреждания, чието придвижване е затруднено, имат право на целева помощ за покупка и/или приспособяване на лично моторно превозно средство в размер 1200 лв., ако месечният доход на член от семейството за последните 12 месеца е равен или по-нисък от трикратния размер на гарантирания минимален доход.

(2) Хората с трайни увреждания получават целевата помощ по ал. 1, ако отговарят и на следните допълнителни условия:

1. да имат определена от ТЕЛК/НЕЛК над 90 на сто трайно намалена работоспособност или трайно намалена възможност за социална адаптация;
2. да са работещи или учащи се;

3. да не са ползвали финансови облекчения за внос на лично моторно превозно средство.

(3) Целевата помощ се отпуска въз основа на молба-декларация съгласно приложение № 10, подадена от правоимащото лице до дирекция „Социално подпомагане“ по постоянен адрес, а за лицата под 18-годишна възраст – от техните законни представители или семействата на роднини или близки или приемни семейства, при които са настанени по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето.

(4) Към молба-декларацията по ал. 3 се прилагат следните документи:

1. (изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) копие от свидетелство за регистрация на личното моторно превозно средство или фактура за извършено приспособяване;
2. копие от експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК;
3. документи, удостоверяващи брутните доходи на семейството;
4. лична карта (за справка).

(5) При необходимост дирекция „Социално подпомагане“ може да изисква и други документи.

(6) Директорът на дирекция „Социално подпомагане“ или упълномощено от него длъжностно лице в срок 10 дни след подаване на молба-декларацията издава заповед, с която отпуска или отказва помощта по ал. 1.

(7) Заповедта за отпускане или за отказ се съобщава писмено на лицето, подало молбата, в 7-дневен срок от издаването ѝ.

(8) Заповедта за отказ за отпускане на помощта по ал. 1 задължително се мотивира.

(9) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., в сила от 12.07.2006 г.) Заповедта по ал. 8 се обжалва пред директора на регионалната дирекция за социално подпомагане по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(10) Помощта по ал. 1 може да се ползва повторно след изтичането на 5-годишен срок от предишното ѝ получаване.

Чл. 49. Хората с трайни увреждания имат право на финансови облекчения при внос на лично моторно превозно средство по ред, определен от Министерския съвет.

Чл. 50. (1) Хората с трайни увреждания с над 90 на сто намалена работоспособност и деца с трайно намалена възможност за социална адаптация, които се придвижват с инвалидна количка, имат право на еднократна целева помощ в размер до 600 лв. за преустройство на жилище, ако средномесечният доход на член от семейството за последните 12 месеца е равен или по-нисък от двукратния размер на гарантирания минимален доход.

(2) За получаване на целевата помощ по ал. 1 се подава молба-декларация съгласно приложение № 10, към която се прилагат следните документи:

1. фактура за стойността на ремонта по видове разходи и фискален бон;
2. документ, съдържащ данни за доход на член от семейството през последните 12 месеца;
3. копие от експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК;
4. лична карта (за справка).

(3) Социален работник от дирекция „Социално подпомагане“ извършва оглед и удостоверява със социална анкета, че преустройството е извършено с цел осигуряване свободно придвижване на човека с увреждане.

(4) Целевата помощ по ал. 1 се отпуска по предложение на социалния работник.

(5) Директорът на дирекция „Социално подпомагане“ или упълномощено от него длъжностно лице в срок 20 дни след подаване на молба-декларацията издава заповед.

вед, с която отпуска или отказва помощта по ал. 1.
(6) Заповедта за отпускане или за отказ се съобщава писмено на лицето, подало молбата, в 7-дневен срок от издаването ѝ.
(7) Заповедта за отказ за отпускане на помощта по ал. 1 задължително се мотивира.
(8) (Изм. – ДВ, бр. 54 от 2006 г., в сила от 12.07.2006 г.) Заповедта по ал. 7 се обжалва пред директора на регионалната дирекция за социално подпомагане по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 51. (1) Лицата с увреден слух и с над 50 на сто намалена работоспособност имат право на целева помощ за ползване на жестомимични услуги до 10 часа годишно до 8 лв. на час при ползване услугите на държавни и/или общински администрации, здравни и културни институции.
(2) Целевата помощ по ал. 1 се изплаща от Агенцията за хората с увреждания чрез бюрата за жестомимичен превод към Съюза на глухите в България.
(3) Бюрата за жестомимичен превод ежемесечно представят описи на Агенцията за хората с увреждания за ползвалите жестомимични услуги.
(4) Взаимоотношенията между Агенцията за хората с увреждания и Съюза на глухите в България, свързани със заплащането на жестомимичните услуги, се уреждат с договор между страните в изпълнение на интеграционни програми.

Чл. 52. (1) Лицата с увредено зрение и с над 90 на сто намалена работоспособност, които се нуждаят от чужда помощ, ползват целева помощ за придружител до 10 часа годишно при посещенията им в държавни, общински, здравни, образователни и други институции и в размер 5 лв. на час.
(2) Целевата помощ по ал. 1 се изплаща от Агенцията за хората с увреждания чрез териториалните структури на Съюза на слепите в България.
(3) Териториалните структури на Съюза на слепите в България представят ежемесечно описи на Агенцията за хората с увреждания за броя на лицата, ползвали придружител, и за изразходваните за това средства.
(4) Взаимоотношенията между Агенцията за хората с увреждания и Съюза на слепите в България, свързани със заплащането на целевите помощи по ал. 1, се уреждат с договор между страните в изпълнение на интеграционни програми.

Чл. 53. (1) Трудноподвижни лица с над 90 на сто намалена работоспособност, които се нуждаят от чужда помощ, ползват целева помощ за придружител до 10 часа годишно при посещенията си в държавни, общински, здравни, образователни и други институции в размер 5 лв. на час.
(2) Целевата помощ по ал. 1 се изплаща от Агенцията за хората с увреждания чрез териториалните структури на Съюза на инвалидите в България.
(3) Териториалните структури на Съюза на инвалидите в България представят ежемесечно описи на Агенцията за хората с увреждания за броя на лицата, ползвали придружител, и за изразходваните за това средства.
(4) Взаимоотношенията между Агенцията за хората с увреждания и Съюза на инвалидите в България, свързани със заплащането на целевите помощи по ал. 1, се уреждат с договор между страните в изпълнение на интеграционни програми.

Коментар и предложения за промени

Разпоредбата на чл. 44 от ЗИХУ може да се определи като безупречна от гледна точка на интеграцията в индивидуален план. Именно мобилността (при-

годено моторно превозно средство), жилището и личната помощ са факторите, които могат да компенсират дефицита, за да води човекът с увреждане независим живот – толкова пълноценен, колкото сам си го направи, тоест да бъде толкова успешен или неуспешен, колкото би могъл да бъде всеки друг човек без увреждане.

При условия на „целева помощ“, но и след подоходен тест (тоест при условията на социално подпомагане) хората със затруднено придвижване и доход на член от семейството под трикратния размер на гарантирания минимален доход имат право да получат 1200 лв. за пригаждане на моторно превозно средство, независимо от това къде се осъществява пригаждането. Онези обаче, които имат физически увреждания, но чиито доход надвишава посочените по-горе равнища, могат да ползват целевата помощ само ако пригаждането е изпълнено от лицензирана за целта фирма. Към момента такава няма, поне в регистрите на Агенцията за хората с увреждания. С други думи, активните хора с увреждания, които успяват да работят, да се грижат себе си и за своето семейство и да допринасят за живота на обществото, са „наказани“ да си плащат сами приспособленията, без които тяхната активност е невъзможна.

Правомощията, дадени на Министерския съвет да определя „условията и реда“ за предоставяне на целевите помощи, опорочават похвалните намерения на законодателя, превръщайки ги в обичайно социално подпомагане. Добре разписаните процедури в ППЗИХУ придават гротескност на политическата воля – Приложение № 7 съдържа не повече от 14 (четиринайсет) технически помощни средства, за които се изплаща целева помощ по лимитни цени. Във века на технологиите, с които може да се компенсира всякакъв дефицит, българската изпълнителна власт е ограничила тяхното приложение до протези и ортези, очила и бастуни, рингови и акумулаторни колички. За българското правителство компютрите са изцяло извън обсега на средствата, които могат да помогнат за интеграцията на хората с увреждания. Скорошната промяна в ал. 3 на закона не прави предоставянето на технически средства и свързаните с него текстове по-ефективни.

И ако инвалидните колички, протезите и ортезите са нещо далечно и неразбираемо за незаинтересования гражданин, то за всеки е ясно, че сумата от 600 лв. е съвършено недостатъчна, за да се адаптира едно жилище за нуждите на човек в инвалидна количка. Ползвателите на целевата помощ отново се определят чрез подоходен тест и въз основа на решението на ТЕЛК, без да се отчитат техните индивидуални потребности. Практиката показва, че тази целева помощ се отпуска само за определени (не законово установени, а по презумпция) действия по адаптиране на жилището. Не се приема изграждане на достъп до самото жилище и много други необходими промени в него за свободно и удобно ползване от човека на инвалидна количка.

Същата нелепа ситуация е налице и по отношение на придружителите за трудноподвижни лица и за лица със зрителни увреждания, както и на жестомимичния превод за лицата с увреден слух. Това, че хората с увреждания получават до 10 часа годишно за придружители и жестомимични преводачи под формата на целева помощ, би било смехотворно, ако не беше истина. На този фон не е без значение и фактът, че изпълнението на въпросния държавен ангажимент е възложено на трите съюза (на инвалидите, на слепите и на глухите) не по силата на конкурс или друг прозрачен механизъм, а заради не съвсем основателни съображения. Не е особено ясно кой и как решава точно колко часа годишно да бъдат изплатени – два, пет или осем. А и никой не си дава труда да обясни защо всяка година броят на тези часове е различен, при положение, че хората събират печати за посетени институции, предават служебни бележки в съюзите за поне 10 часа годишно и накрая получават еднократно... не е много ясно какво. Съюзите обаче регистрират прираст на членската си маса, а оттам и субсидии.

Какви са решенията на горните казуси? На първо място, понятието „целева помощ“ трябва да бъде заменено с понятието „целеви ресурс“ за интеграция. То трябва да бъде дефинирано в ЗИХУ, така че всяка овластена институция, която го използва, да определи не само предназначението на средствата, както е в момента, но и целта, която тяхното предоставяне се очаква да изпълни. На второ място, равнищата на целевия ресурс трябва да отговарят на пазарните условия за придобиване на медицински изделия, технически средства, приспособления и други активи, за да може целта наистина да бъде постигната. И на трето място, „целевият ресурс“ трябва да се определи като вид държавен ангажимент, за да се гарантира ефективност и прозрачност на предоставянето му и да се избегне използването му като средство за организационно укрепване на национално представителни организации, без да се постига целта на изплащането му, а именно да подпомага интеграцията на хората с увреждания. Към момента тази цел не се постига по нито един от начините, осигурени с целеви помощи.

От посочените в тази разпоредба елементи интеграционен характер имат само „приспособяване на лично моторно превозно средство“ и „преустройство на жилище“, които следва да бъдат регламентирани по-подробно в закона. Закупуването и вносът на МПС за хора с увреждания следва да бъдат уредени в ЗСП.

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 45. (1) Месечните добавки и помощите по чл. 42, 43 и чл. 44, ал. 1, т. 2 и 4 се освобождават от данъци и такси. (2) Правото на месечни добавки и помощи е лично. Отказът от това право, както и прехвърлянето му са недействителни. (3) От месечните добавки и помощи не могат да се правят удръжки. (4) Недобросъвестно получени средства за месечни добавки и помощи се възстановяват с лихвата по реда за събиране на държавните вземания. (5) Лицата, недобросъвестно получили месечни добавки и помощи, се лишават от тези добавки и помощи за срок една година.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Коментарът по тези разпоредби е следният: (1) Тъй като до момента няма данни за възстановяване на недобросъвестно получени средства за месечни добавки и помощи, трудно може да се определи ефективността на ал. 4 и 5; (2) След като са предвидени санкции за недобросъвестно получени средства от страна на хора с увреждания, защо законодателят не е регламентирал и санкции за неправомерно отказани такива от страна на администрацията? (3) Явно задълженията на хората с увреждания, определени с този закон, са ясни, но за сметка на това техните права, свързани с интеграцията, са силно ограничени.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 46. Времето, през което лицата са полагали грижи за човек с трайно увреждане и не са били осигурявани, се зачита за осигурителен стаж при пенсиониране при условията и по реда на Кодекса за социално осигуряване. За същия период лицата се смятат за здравно осигурени при условия и по ред, определени в Закона за здравното осигуряване.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Това е разпоредба, която обслужва хората, полагащи грижи за хора с увреждания, но не и интеграцията на самите хора с увреждания. Нейното системно място е в друга законова уредба (Кодекса за социално осигуряване и Закона за здравното осигуряване), където подробно да се определи осигурителната база на тези хора, определяща и размера на пенсията.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 47. Учащите се хора с трайни увреждания, както и децата на родители с трайни увреждания имат право на стипендии и други облекчения при условия и по ред, определени в Закона за народната просвета и в Закона за висшето образование.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Липсата на подробни процедури и регламент в правилника към закона прави тази разпоредба на ЗИХУ изцяло бланкетна. Препратката в чл. 47 към Закона за народната просвета и Закона за висшето образование много ясно показва къде е системното място на това конкретно „право“, тоест тази разпоредба е добре да се заличи от ЗИХУ.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 48. Общините предоставят на хората с трайни увреждания жилища от общинския жилищен фонд при условия и по ред, определени в Закона за общинската собственост.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Една съвършено бланкетна норма, което се доказва и от липсата на разписани регламенти в ППЗИХУ, а Законът за общинската собственост оставя въпроса изцяло в компетенциите на общинските съвети, които не подлежат на контрол за спазване на ЗИХУ.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 49. Финансирането на дейностите по този закон се извършва със средства от:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. републиканския бюджет; 2. общинския бюджет; 3. национални и международни програми; 4. дарения от местни и чуждестранни физически и юридически лица; 5. други източници. 	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Единственият реален източник за финансиране на дейностите по този закон към момента е републиканският бюджет. Ако общинските бюджети изобщо финансират някакви дейности, то те са насочени към осигуряване на физическа достъпност, която не винаги е направена качествено. Няма публични данни за постъпления по национални и международни програми (извън републиканския бюджет). По данни на АХУ (писмо № 1750/14.09.2006 г.) приходите от „дарения от местни и чуждестранни физически и юридически лица“ за цялата 2005 г. са само 7200 лв. Задължителната формулировка „други източници“ отваря вратичка за постъпления от всякакви дейности, но към момента особена активност не се наблюдава и за 2005 г. такива постъпления няма.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 50. Агенцията за хората с увреждания е администратор на следните собствени приходи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. от мероприятия и дейности, организирани с цел подпомагане на интеграцията на хората с увреждания: <ol style="list-style-type: none"> а) извънредни и специализирани тиражи на Държавната парично-предметна лотария и на Българския спортен тотализатор; б) благотворителни и спортни прояви; 2. от доброволни вноски, дарения и завещания от местни или чуждестранни физически и юридически лица; 3. от глоби по този закон; 4. от други източници. 	<p>Чл. 55. (1) Управителният съвет на Държавната парично-предметна лотария на основание чл. 6, ал. 1, т. 4 от Закона за хазарта ежегодно предлага на министъра на финансите организирането на целева лотария, приходите от която се внасят в Агенцията за хората с увреждания.</p> <p>(2) Министърът на финансите възлага на Държавната парично-предметна лотария организирането на целевата лотария по ал. 1.</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>По данни от АХУ за цялата 2005 г. в нея са постъпили само 3289 лв. от „извънредни и специализирани тиражи на Държавната парично-предметна лотария и на Българския спортен тотализатор“ (т. 1а). Коментарът за ефективността на разпоредбата е излишен.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 51. Средствата на Агенцията за хората с увреждания по чл. 50 се разходват за реализиране на проекти и програми по този закон.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Похвално е обявяването на програми и проекти от АХУ, особено що се отнася до развитие на собствен бизнес за хора с увреждания, но от останалите програми и проекти има още какво да се желае, за да се подпомогне интеграционния процес, а не да се залага само на подпомагане.</p>	

БЕЛЕЖКИ:

.....

.....

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 52. Национално представителните организации на или за хората с увреждания имат право на субсидия от държавния бюджет при условия и по ред, определени с правилника за прилагане на закона.</p>	<p>Чл. 54. Национално представителните организации на хора с увреждания и национално представителните организации за хора с увреждания правят предложения за субсидии, съпроводени с доклад и разчет, които представят на Министерството на финансите съгласно бюджетни насоки и в сроковете, определени от министъра на финансите за представяне на проектобюджетите на държавните органи, след съгласуване с министъра на труда и социалната политика.</p>
<p>Коментар и предложения за промени</p>	
<p>Националното представителство изразява интереси, когато участва в политическия процес, за да легитимира определени политически решения. Така то има смисъл. Съчетаването на политически консултативни функции с държавна субсидия при условията на „национално представителство“ поставя под съмнение уставните цели на организациите, а именно – защита на интересите на хората с различни увреждания, както и целия политически консултативен процес. Наивно би било да се вярва, че организациите, които се издържат от бюджета, тоест са зависими от държавата, ще се противопоставят на политически решения, предлагани от същата държава. Те ще бъдат склонни по-скоро да подкрепят държавната политика, както става и в момента. Доказателство за това е масовото неодобрение на редица практики в сферата на уврежданията от самите хора с увреждания – практики, регламентирани с подзаконовни актове, които би следвало да са консултирани с Националния съвет. Така консултативният процес с национално представителните организации се използва за легитимиране на политически решения, които не винаги са в интерес на самите хора с увреждания и техните човешки права.</p> <p>Определянето на дадени организации като „национално представителните“ само по формални критерии – териториален обхват и членска маса – не гарантира ефективното и ефикасно гражданско участие в политическия процес и в процеса на социална промяна. Нещо повече, няма яснота и по процедурите за преброяване на членовете, чийто брой е един от критериите за статут на национално представителна организация. Чисто уставните дефиниции не винаги отразяват реалния мащаб на организацията, а събирането на членски внос често е формален акт.</p> <p>Еднаквото третиране на организациите на хора с увреждания (граждански сдружения за защита на човешки права, като изключим някои от казионните организации) и тези за хора с увреждания (доставчици на услуги) от страна на държавния бюджет не благоприятства ползотворната дискусия за човешките права – доставчиците се стремят към запазване на статуквото при евентуално подобряване качеството на услугите и повече финансов ресурс за тях, докато спазването на човешките права може да изисква системно различни решения, които не винаги са в интерес на доставчиците. От гледна точка на финансирането доставчиците на услуги би следвало и получават приходи по регламенти на Закона за социално подпомагане и правилника за неговото прилагане, където в главата „Социални услуги“ подробно са разписани редът и условията за предоставяне и финансиране на социални дейности. Не на последно място по важност би следвало да се отчете фактът, че условието за „национално представителство“ при субсидиране от страна на държавата поставя малки, но работещи организации в съвършено неравностойно положение спрямо „националните“.</p> <p>От чисто процедурна гледна точка е важно да се отбележи още нещо. Чл. 52 от ЗИХУ предвижда бюджетните субсидии за национално представителните организации на и за хора с увреждания да се предоставят по ред и при условия, определени от Министерския съвет. Правилникът за прилагане на ЗИХУ не съдържа регламент за „условията“, при които се отпуска държавната субсидия, като например какви цели се преследват с това бюджетно финансиране, за какви дейности може да се изразходват средствата, как и пред кого се отчитат. Единствената разпоредба в този нормативен акт е кратка и лаконична: „Национално представителните организации на хора с увреждания и национално представителните организации за хора с увреждания правят предложения за субсидии, съпроводени с доклад и разчет, които представят на Министерството на финансите съгласно бюджетни насоки и в сроковете, определени от министъра на финансите за представяне на проектобюджетите на държавните органи, след съгласуване с министъра на труда и социалната политика“ (чл. 54 от ППЗИХУ).</p> <p>Европейските и световни практики на участие в политическия процес на хората с увреждания са различни като процедури, но следват принципа за: (1) представителство на интереси; (2) избягване на конфликт на интереси; и (3) финансиране на дейности (в това число и правозащитни), а не на организации (защото ги има). Следователно чл. 52 трябва да приеме следния вид:</p> <p>Чл. 52. Организациите на хората с увреждания имат право на субсидия от държавния бюджет за извършване на дейности по този закон въз основа на представени от тях годишни програми с ясни цели, дейности и бюджет, както и при условия и по ред, определени от Министерския съвет.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 53. (1) Работодател, който не изпълни задълженията си по чл. 25, ал. 4 и 5, или длъжностно лице, което не изпълни задълженията си по този закон, се наказва с глоба, съответно имуществена санкция, от 500 до 1000 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.</p> <p>(2) За повторно нарушение глобата, съответно имуществената санкция, е от 1000 до 2000 лв.</p> <p>(3) Нарушението е повторно, когато е извършено в срок до една година от влизането в сила на наказателното постановление.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Няма данни за събрани глоби по тази разпоредба на ЗИХУ, но това не е изненадващо, тъй като законът не е разписал и възложил контролни функции на нито една институция. Логично би било контролът по изпълнението както на чл. 25, така и на чл. 53 да бъде възложен на АХУ, тъй като именно Агенцията предоставя средствата по чл. 25, а за 2005 г. те са били в размер на 235 552 лв. (писмо № 1750/14.09.2006 г. на АХУ). В същото писмо изпълнителният директор на АХУ признава, че по чл. 53 от ЗИХУ няма постъпления от наложени глоби.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 54. (1) На работодател, който не е обявил работните места по чл. 27 или е отказал без уважителна причина да наеме на работа насочен от поделенията на Агенцията по заетостта безработен с трайно увреждане в рамките на определения норматив, се налага глоба, съответно имуществена санкция, в размер до 1000 лв. за всеки отделен случай.</p> <p>(2) Сумите, събрани по ал. 1, се внасят в приход на Агенцията за хората с увреждания и се разходват за програми и проекти за стимулиране на трудовата заетост на хората с трайни увреждания.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>И по тази разпоредба на ЗИХУ няма данни за събрани глоби (писмо № 1750/14.09.2006 г. на АХУ), но и тук този резултат не е изненадващ, като се има предвид липсата на отговорност по контрола, засягащ изпълнението на чл. 27 от закона. Той би трябвало да се осъществява от Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“, но няма механизъм, по който наложените от тази институция глоби да постъпват в АХУ. В писмо на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ (№ 6600/004 от 01.02.2007 г.) се съобщава, че през 2005 г. са констатирани 111 нарушения на нормите за специална закрила на лица с намалена работоспособност (чл. 315 от Кодекса на труда), но няма нито един съставен акт.</p>	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>Чл. 55. (1) Актовете, с които се установяват административните нарушения по този закон, се издават от длъжностни лица, определени от:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. (изм. – ДВ, бр. 33 от 2006 г.) директора на Агенцията за държавна финансова инспекция – за финансовите нарушения; 2. изпълнителния директор на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ – за нарушения на задълженията, свързани с трудовата заетост; 3. министъра на образованието и науката – за нарушения в областта на образованието; 4. началника на Дирекцията за национален строителен контрол – за нарушения в областта на достъпната архитектурна среда; 5. изпълнителния директор на Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“, съответно изпълнителния директор на Изпълнителна агенция „Железопътна администрация“ – за нарушения в областта на достъпния транспорт; 6. изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане – за нарушения в областта на социалното подпомагане. <p>(2) Наказателните постановления се издават от органите, овластени със закон и с акт на Министерския съвет.</p> <p>(3) Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.</p> <p>(4) Петдесет на сто от събраните суми от наложените глоби по този закон се внасят в приход на Агенцията за хората с увреждания.</p> <p>(5) Органите по ал. 1 предоставят ежегодно до 31 декември в Агенцията за хората с увреждания информация за направените проверки и наложените глоби.</p>	-

Коментар и предложения за промени

Тази разпоредба на ЗИХУ е поредното доказателство за истинността на вече цитираната мъдрост „много баби – хилаво дете“. По данни на всички изброени в разпоредбата ведомства (получени чрез писма в отговор на запитвания по ЗДОИ) никъде няма определени длъжностни лица, които да контролират изпълнението на ЗИХУ, няма и установени нарушения, както и санкционирани нарушители. Изключение прави Инспекцията по труда, където има определено длъжностно лице, има и регистрирани нарушения, но няма санкции. Подобно състояние на нещата е свързано и с разминаването между ал. 2 на чл. 54 и ал. 4 на чл. 55. Възможно е именно неяснотата дали 100 или 50% от наложените санкции трябва да постъпват в АХУ да кара ведомствата да се отнасят със съмнителна сериозност към контролните си функции.

ЗИХУ (Допълнителни разпоредби)	ППЗИХУ
<p>§ 1. По смисъла на този закон: 1. „Увреждане“ е всяка загуба или нарушаване в анатомичната структура, във физиологията или в психиката на даден индивид.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>Необходима е нова дефиниция на „увреждането“, която да съответства на съвременните разбирания и да отговаря на формулировката, дадена от Световната здравна организация в Международната класификация на функционирането, уврежданията и здравето:</p> <p>1. „Увреждане“ означава нарушение на човешкото функциониране на едно или повече от следните нива: накърняване на функции или структури на тялото, ограничение на възможностите за действие или ограничение на възможностите за участие.</p> <p>При това:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Функции на тялото“ са физиологични функции на системите на тялото (включително психични функции). • „Структури на тялото“ са анатомичните части на тялото, като например органи, крайници и техните съставни части. • „Ограничение на възможностите за действие“ означава затруднения, които човек изпитва при изпълнение на определени дейности. • „Действие“ е изпълнение на задача/работа или дейност от даден човек. • „Ограничение на възможностите за участие“ означава проблеми, които човек среща при включването си в различни житейски ситуации. • „Участие“ е включването в дадена житейска ситуация. 	

ЗИХУ	ППЗИХУ
<p>2. „Човек с трайно увреждане“ е лице, което в резултат на анатомично, физиологично или психическо увреждане е с трайно намалени възможности да изпълнява дейности по начин и в степен, възможни за здравия човек, и за което органите на медицинската експертиза са установили степен на намалена работоспособност или намалена възможност за социална адаптация 50 и над 50 на сто.</p>	-
Коментар и предложения за промени	
<p>И тук е необходима нова формулировка, която да съответства на дефиницията на СЗО, както и на Конвенцията за правата на хората с увреждания:</p> <p>2. „Човек с трайно увреждане“ е лице с физическа, психическа, интелектуална или сетивна недостатъчност, която при взаимодействие с различни факти от обкръжението възпрепятства пълноценното, ефективно и равнопоставено участие в обществото.</p> <p>При това:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Факти от обкръжението“ са физическа и социална среда, в която хората живеят и се реализират. 	

ЗИХУ	ППЗИХУ
------	--------

10. „Национално представителни организации на хората с увреждания“ и „национално представителни организации за хората с увреждания“ са тези организации, които представляват хората с увреждания и които са признати като такива при условия и по ред, установени с акт на Министерския съвет.	–
--	---

Коментар и предложения за промени

Във връзка с вече направените коментари по отношение на национално представителните организации и тяхната роля в политическия процес е необходимо т. 10 да се промени по следния начин:

10. „Организации на хората с увреждания“ са тези организации, които защитават правата и интересите на своите членове с увреждания и в които над 50 на сто от членовете на управителните им органи са хора с увреждания. „Организации за хората с увреждания“ са тези организации, които обединяват професионалисти и експерти в сферата на уврежданията и предоставят услуги на хора с увреждания.

ЗИХУ	ППЗИХУ
11. „Работно място“ е помещение, цех, стая, нахождение на машина, съоръжение или друго подобно териториално определено място в предприятието или извън него при дистанционна форма на работа, където работникът или служителят по указание на работодателя полага труда си в изпълнение на задълженията си по трудовото или служебното си правоотношение.	–

Коментар и предложения за промени

Това определение е заимствано от Кодекса на труда и присъствието му в този закон е безсмислено. Необходимо е да се замени с дефиниция на понятието „адаптирано работно място“, която да съответства на формулировките в Конвенцията за правата на хората с увреждания:

11. „Адаптирано работно място“ е място, изградено с разумни улеснения, което е съобразено с потребностите на човека с увреждане, така че да може да изпълнява задълженията си пълноценно и равнопоставено с останалите.

ЗИХУ	ППЗИХУ
12. „Интегрирана работна среда“ е работна среда, осигуряваща възможност да работят съвместно хора с увреждания и хора без увреждания.	–

Коментар и предложения за промени

Тази точка добре дефинира интегрираната работна среда. Определението може да се прецизира допълнително, като към него се добави понятието „разумни улеснения“ в съответствие с формулировката в КПУХ (чл. 2):

12. „Интегрирана работна среда“ е работна среда, осигуряваща възможност да работят съвместно хора с увреждания и хора без увреждания чрез създаване на разумни улеснения на работното място. При това:

- **„Разумни улеснения“ означава всякакви необходими и подходящи модификации и приспособления, необременяващи излишно или непропорционално околните, когато такива са необходими за всеки конкретен случай, за да се осигури на даден индивид с увреждания пълноценно и равнопоставено с околните възползване от и упражняване на всички негови човешки права и основни свободи.**

ЗИХУ	ППЗИХУ
13. „Специализирана работна среда“ е работната среда в специализираните предприятия, приспособена за хора със съответни увреждания.	–

Коментар и предложения за промени

Регламентът за заетост в специализирана работна среда е добре застъпен в Кодекса на труда и е излишно понятието да се дефинира отново в този закон.

ЗИХУ	ППЗИХУ
15. (нова – ДВ, бр. 18 от 2006 г.) „Уважителни причини за отказ за приемане на работа на насочен от поделението на Агенцията по заетостта безработен с трайни увреждания“ са налице, когато насочването е над определения по чл. 315 от Кодекса на труда норматив или когато условията на работа на обявеното работно място не отговарят на предписанието на здравния орган, извършил експертизата на работоспособността.	-
Коментар и предложения за промени	
Място на тази дефиниция е в Закона за насърчаване на заетостта.	

ЗИХУ	ППЗИХУ
16. (нова – ДВ, бр. 97 от 2006 г.) „Лица със затруднения в придвижването“ са лица, които имат трайно оформен дефицит на стоежа, придвижването и издръжливостта.	-
Коментар и предложения за промени	
В групата на „лицата със затруднения в придвижването“ се включват и хора без решения на ТЕЛК. Въвеждането на дефиниция за един вид увреждане предполага определяне на всички видове увреждания, което не е състоятелно от гледна точка на интеграцията и социалния подход към уврежданията.	
Към параграф 1 от допълнителните разпоредби на закона е необходимо да се добавят и следните нови дефиниции:	
16. „ Равнопоставеност “ е равенство в третирането и във възможностите за участие в обществения живот на хората с увреждания, което се осъществява чрез осигуряване на условия и компенсиране на дефицита.	
17. „ Подкрепа “ е допълнително съдействие за хората, които имат нужда от технически помощни средства и лична помощ, за да компенсират засегнатите от увреждането функции и да получат достъп до услугите и обществените системи наравно с останалите граждани.	
18. „ Целеви ресурс “ означава безвъзмездно дадени парични средства с конкретно предназначение, които осигуряват пълноценно, ефективно и равнопоставено участие и включване в обществения живот на хората с увреждания, като се зачита достойнството, свободата на личен избор и независимостта на индивида.	

ЗИХУ (Преходни и заключителни разпоредби)	ППЗИХУ
§ 6. В срок до 31 декември 2006 г. до обществените сгради и съоръжения – държавна и общинска собственост, да се осигури свободен достъп за хората с увреждания, като се преодолеят съответните архитектурни, транспортни и комуникативни бариери.	-
Коментар и предложения за промени	
Тази заключителна разпоредба не е спазена, но няма и санкции за това. Ако разпоредбата задължи областната и общинска власт ежегодно да предоставят на АХУ списък на сградите и прилежащата им среда, предназначени за адаптиране, включващ и съответни срокове за изпълнение и бюджет, това ще подпомогне изпълнението на чл. 2 от закона.	

ЗИХУ	ППЗИХУ (Допълнителни разпоредби)
	<p>§ 1. По смисъла на правилника:</p> <p>1. „Семейството“ включва съпрузите и ненавършилите пълнолетие деца (родени, заварени, доведени, припознати, осиновени, с изключение на сключилите граждански брак).</p> <p>2. „Доходи за отпускане на целеви помощи“ са всички приходи, произхождащи от:</p> <p>а) трудова дейност;</p> <p>б) дейности в областта на селското, горското и водното стопанство;</p> <p>в) продажба и/или замяна на движимо или недвижимо имущество;</p> <p>г) продажба на акции, дялове и други участия в търговски дружества и други форми на съвместна дейност;</p> <p>д) наем, рента и аренда;</p> <p>е) авторски и лицензионни възнаграждения;</p> <p>ж) дивиденди и доходи от дялово участие;</p> <p>з) премии и награди от спортни състезания;</p> <p>и) обезщетения и помощи;</p> <p>к) пенсии;</p> <p>л) стипендии;</p> <p>м) месечни добавки за деца;</p> <p>н) присъдени издръжки;</p> <p>о) други.</p> <p>3. Не се считат за доходи при отпускане на целевите помощи:</p> <p>а) (доп. – ДВ, бр. 54 от 2006 г.) помощите и добавките, отпуснати по реда на правилника;</p> <p>б) добавката към пенсиите за чужда помощ на инвалидите с намалена работоспособност над 90 на сто с определена чужда помощ;</p> <p>в) еднократната помощ при раждане по чл. 1 от Указа за насърчаване на раждаемостта до 31 март 2002 г. включително и по чл. 6 от Закона за семейните помощи за деца;</p> <p>г) хуманитарните помощи;</p> <p>д) еднократните компенсации към пенсиите или извънредните пенсии;</p> <p>е) добавките към пенсията на ветераните, доброволците и пострадалите, взели участие в Отечествената война, и на пострадалите при изпълнение на мисиите във военни контингенти на Организацията на обединените нации;</p> <p>ж) допълнителната месечна компенсация към пенсиите на навършилите 75- или 80-годишна възраст;</p> <p>з) помощите, определени с акт на Министерския съвет;</p> <p>и) сумите, които настанените в специализирани институции за предоставяне на социални услуги получават като възнаграждение за участие в трудовотерапевтичен процес;</p> <p>к) финансовите средства и помощи, отпуснани по реда на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето, приет с Постановление № 153 на Министерския съвет от 2003 г. (обн., ДВ, бр. 66 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 24 от 2004 г.).</p>
Коментар и предложения за промени	
<p>Подходният критерий се прилага при изпълнението на Закона за социалното подпомагане и е регламентиран в чл. 9 и 10 от неговия правилник. Както вече нееднократно бе подчертавано, ЗИХУ не бива да обвързва изпълнението на заложените в закона действия с дохода на хората с увреждания, защото интеграционните политики не трябва да се смесват и/или подменят с политики по социалното подпомагане.</p>	

БЕЛЕЖКИ:

.....

.....

Използвани съкращения

АХУ	Агенция за хората с увреждания
ЕС	Европейски съюз
ЗДОИ	Закон за достъп до обществена информация
ЗИХУ	Закон за интеграция на хората с увреждания
ЗНП	Закон за народната просвета
ЗСП	Закон за социалното подпомагане
КПХУ	Конвенция за правата на хората с увреждания
МОН	Министерство на образованието
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МС	Министерски съвет
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НЕЛК	Национална експертна лекарска комисия
ООН	Организация на обединените нации
ППЗИХУ	Правилник за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания
ТЕЛК	Териториална експертна лекарска комисия